

Årsrapport 2009

Fakultet for arkitektur og billedkunst

Fakultet for arkitektur og billedkunst NTNU

Årsrapport 2009

Fakultet for arkitektur og billedkunst
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
Alfred Getz vei 3
7491 Trondheim
Norge

Telefon: +47 73550275
Faks: +47 73595094

E-post: fak-adm@ab.ntnu.no
Web: www.ntnu.no/ab

Forsidefoto: Magnar Ulland

Trykk: Tapir Uttrykk
7005 Trondheim

Opplag: 400

Årsrapporten er utarbeidet av Kenneth Stoltz, Erlend Sunde og Ole Tolstad.

4	Leder
5	Ledelsen
6	NTNU i tall
7	Fakultetet
8	Priser
11	Internasjonalt samarbeid
12	Utdanning
16	Doktorgrader
19	Nyskaping
20	Forskning og AoK
24	Vitenskapelig publisering
26	Formidling
30	Arkitekturpolitikk
31	Alumni
32	Tidsskriftpublikasjoner
34	Mediebidrag
37	Konferansebidrag og faglig presentasjon
41	Bøker – Rapport/Avhandling
42	Rapport/Avhandling – Del av bok/Rapport
43	Arkitektonisk og kunstnerisk virksomhet
46	Masteroppgaver
47	Fotoregister

Internasjonalisering i fokus

Internasjonalisering av fakultetets aktiviteter preget 2009, gjennom undervisning, forskning og formidling. I mars 2009 var vi invitert med av Utenriksdepartementet til offisielt besøk i Mexico, og vi benyttet anledningen til å innlede et samarbeid med UNAM som er Mexicos største arkitektskole med ca 4.000 studenter. Det ble gjensvitt fra UNAM med forelesninger og workshops på NTNU i september 2009, og det gav grunnlag for videre samarbeid med UD og Arkitekturhuset i Oslo.

2009 gav også en revitalisering av vårt internasjonale masterprogram Urban Ecological Planning gjennom tilsetting av ny førsteamanuensis på fagområdet og med opptak av 16 internasjonale studenter. I tillegg fulgte noen av våre norske arkitektstudenter feltkurset som ble gjennomført i Kampala, Uganda, høsten 2009. Vi videreutviklet også samarbeidet med UN Habitat.

Antall utvekslingsstudenter som ønsker å komme til oss på NTNU økte, og vi måtte sette en grense på 60 utvekslingsstudenter for arkitektstudiet da vi ikke har areal eller bemanning til å ta imot alle. Vi startet også arbeidet med kritisk gjennomgang av våre samarbeidsavtaler for å prioritere de beste internasjonale utdanningsinstitusjonene. De fleste av våre arkitektstudenter reiser også ut som utvekslingsstudenter, eller deltar i internasjonale videregående kurs og workshops som i 2009 ble arrangert i Kina, Japan, Tibet og Nepal. En svært viktig arena var også internasjonale workshops og kurs der studenter tok initiativ og stod for gjennomføringen, slik Tyin Tegneste gjorde i Thailand. Tyin-prosjektene har senere mottatt en rekke internasjonale priser for sitt arbeid.

I 2009 drev vi en aktiv internasjonal rekruttering til vitenskapelige stillinger, og tre kvinner fra henholdsvis India, Belgia og Tyskland ble tilsatt i faste vitenskapelige stillinger. Vi rekrutterte ph.d-kandidater med bakgrunn fra Kina, Canada, Italia og England. Vårt mest internasjonale miljø var ved KIT, der arbeidsspråket er engelsk med ansatte fra England, Tyskland, Sverige, Danmark, Litauen/USA – og Norge.

Året representerte også den største økningen fakultetet noen gang har hatt innen forskning, med etableringen av forskningssenteret Zero Emission Buildings. ZEB er ett av åtte nasjonale forskningssentra for miljøvennlig energi (FME) og det eneste som ledes fra NTNU. ZEB har en svært internasjonal profil, og det er etablert et samarbeid med de sterkeste forskningsmiljøene i Europa, USA og Kina, samt SINTEF Byggeforsk, byggenæringen og flere NTNU-fakulteter.

Noen av de flotteste kveldene i 2009 var knyttet til serien Arkitekturkvelder på Dokkhuset der vi hadde besøk av et internasjonalt stjernelag av arkitekter. Det var "stinn brakke" på Dokkhuset de kveldene med studenter, ansatte og folk fra byen. Redigerte opptak ble lagt ut som I-tunes / podcast på NTNUs Open source.

Det var også på Dokkhuset kultur og kirkeminister Trond Giske presenterte *arkitektur.nå – Norsk arkitekturpolitikk* for en lydhør og engasjert forsamling. Vi hadde deltatt i arbeidet med å etablere en ny nasjonal arkitekturpolitikk, og sammen med AHO og NFR hadde vi utarbeidet kunnskapsoversikten Arkitektur og kvalitet av omgivelser. Det ble lagt et viktig grunnlag i 2009 for videre satsing og styrking av våre fagområder både nasjonalt og internasjonalt.

Dekanus Tore I. Haugen

LEDELSE 2009

Dekanus: prof., dr. ing. Tore I. Haugen (2009-2013)

Prodekanus Arkitektur: prof., sivilarkitekt Fredrik Shetelig (2009-2013)

Prodekanus Billedkunst: førsteam., billedkunstner Christel Sverre (2009-2011) og prof., billedkunstner Anne-Karin Furunes (2011-2013)

Fakultetsdirektør: Gunnar Parelus

Seksjonssjef for personal og økonomi: Gaute Ovesen

Avdelingsleder Studieavdelingen: Helge Gravås

INSTITUTTLEDERE 2009:

Institutt for billedkunst - Kunstakademiet i Trondheim: prof. Mads Gamdrup

Institutt for byforming og planlegging: førsteam. Sverre Flack

Institutt for byggekunst, form og farge: prof. Barbara Matusiak (1. halvår: førsteam. Eivind Kasa)

Institutt for byggekunst, historie og teknologi: førsteam. Finn Hakonsen (1. halvår: prof. Eir Grytli)

Institutt for byggekunst, prosjektering og forvaltning: førsteam. Geir K. Hansen

FAKULTETSSTYRET 2009

Direktør Per Ivar Maudal (leder)

Professor Anne Beim (ekstern representant)

Siv.arkitekt Kristin Jarmund (ekstern representant)

Professor Jon Arne Mogstad (ekstern representant)

Rådgiver Nils Marstein (ekstern representant, fast møtende vara)

Avdelingsing. Odd Joar Oksås (fast og midlertidig teknisk-administrativt ansatte)

Vit.ass. Mari Oline Giske Stendebakken (midlertidig vitenskapelig ansatte)

Førsteam. Rolee Aranya (fast vitenskapelig ansatte)

Førsteam. Hans Skotte (fast vitenskapelig ansatte)

Førsteam. Eivind Kasa (fast vitenskapelig ansatte)

Anne Gjesdal Bjørndal (studentrepresentant)

Nicolay Ytrehus (studentrepresentant)

Kim Johansson (studentrepresentant)

Dekanus Tore I. Haugen er sekretær for fakultetsstyret.

Forskningsutvalget ved AB-fakultetet ble i 2009 ledet av professor Eli Støa.

PhD-utvalget ved AB-fakultetet ble ledet av professor Anne Grete Hestnes i 2009.

Fakultetsstyremøte AB, 3. desember 2009

Bak f.v.: Fredrik Shetelig, Odd Joar Oksås, Jon Arne Mogstad, Hans Skotte, Kristin Jarmund, Per Ivar Maudal, Tore I. Haugen.

Foran f.v.: Anne Gjesdal Bjørndal, Anne Grete Hestnes (leder for ZEB), Eivind Kasa, Mari Oline Giske Stendebakken, Anne Beim, Christel Sverre.

Hovedbygget på Gløshaugen.

- Hovedansvar for den høyere teknologiutdanningen i Norge
- Årlig budsjett på 4,4 milliarder kroner
- Rundt 4.500 årsverk, herav 2.700 i undervisning og forskning
- Om lag 2.000 forsknings- og utviklings-prosjekter til enhver tid
- 7 fakulteter og 53 institutter
- Bredt fagtilbud i naturvitenskap, humaniora og estetiske fag, samfunnsvitenskap og økonomisk-administrative fag
- Profesjonsutdanning også i medisin, psykologi, arkitektur, billedkunst, musikk, og lærerutdanning
- 20.000 studenter, om lag halvparten innenfor teknisk-naturvitenskapelige fag
- 48 prosent av studentene er kvinner
- 3.169 grader avlagt i 2008, fordelt på 830 bachelorgrader, 2.029 mastergrader, og 310 doktorgrader. 33 prosent av doktorgradskandidatene ved NTNU er kvinner
- Om lag 850 studenter kommer fra utlandet
- Deltar i internasjonale studentutvekslings-programmer og har bilaterale avtaler med mange utenlandske universiteter
- Har flere enn 100 laboratorier
- Deltar i 60 programmer innenfor EUs 6. og 7. ramme-program
- Samarbeider tett med SINTEF, ett av Europas største forskningsinstitutter, med 2.100 ansatte og en omsetning på 2,6 milliarder kroner. SINTEF ligger delvis samlokalisert med NTNU, og ca. 500 av de ansatte arbeider både for NTNU og SINTEF.
- Sponsor- og samarbeidsavtaler med norsk og internasjonalt næringsliv
- Eier og leier til sammen ca. 564.000 m² arealer
- Universitetsbibliotek med 11 avdelinger, 2,8 mill. bøker og periodika, 46.300 elektroniske bøker, 11.800 elektroniske tidsskrifter

Sentralbygg 1 og Søndre lavblokk sett mot nord-øst.

Fakultet for arkitektur og billedkunst er ett av sju fakulteter ved NTNU. Her finner du Norges eldste og største lærested for utdanning av arkitekter. Arkitektlinjen var ett av de opprinnelige utdanningstilbudene da Norges Tekniske Høgskole ble opprettet i 1910, og brorparten av landets arkitekter har eksamenspapirer herfra.

I 1996 ble Kunstakademiet i Trondheim (KiT) en del av NTNU, og organisert som ett av de fem instituttene ved AB-fakultetet. Vi har ansvar for følgende studieprogram:

- Masterprogrammet i Arkitektur
- Bachelorprogrammet i Billedkunst
- Masterprogrammet i Billedkunst
- Masterprogrammet i Eiendomsutvikling og forvaltning
- Erfaringsbasert master i Eiendomsutvikling og forvaltning
- Masterprogrammet i Fysisk planlegging
- Masterprogrammet i Urban Ecological Planning
- Masterprogrammet i Sustainable Architecture (med oppstart høst 2010)

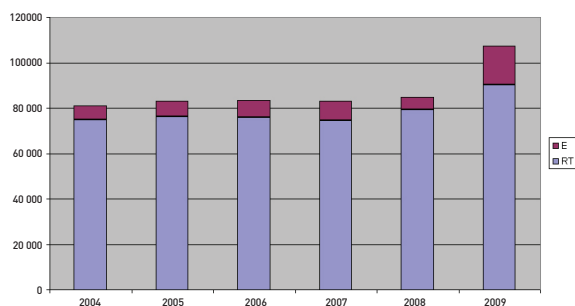
401 primærseekere, eller 5,3 primærseekere for hver av de 75 studieplassene, hadde arkitektstudiet ved NTNU som førstevalg i 2009, noe som gjorde det til ett av de vanskeligste studiene å komme inn på både ved NTNU og i nasjonal sammenheng.

Enda trangere var nåløyen til bachelorprogrammet i billedkunst, der 259 primærseekere kjempet om 15 plasser. 7 studenter ble tatt opp til masterprogrammet i billedkunst.

Fakultetet tok videre opp 17 studenter til masterprogrammet i fysisk planlegging, og 5 til master i eiendomsutvikling og -forvaltning. Utover de nevnte 75 studentene som fikk plass i det femårige masterprogrammet i arkitektur, ble 4 tatt opp til det toårige masterprogrammet i arkitektur, og 12 nye masterstudenter i Urban Ecological Planning begynte ved AB.

Fakultetet har mer enn 500 studenter innenfor de ulike arkitektstudiene, og rundt 100 studenter i billedkunst, samt om lag 30 dr.ing.-/ph.d.-stipendiater og post.doc.

110 ansatte, hvorav ca. 50 fast vitenskapelige ansatte, var tilknyttet AB-fakultetet i 2009. Denne staben sto for undervisning/veiledning i totalt 104 emner i løpet av året.

AB-fakultetet har opplevd en markant økonomisk vekst de siste år. Særlig gjelder dette den eksternfinansierte delen av virksomheten.

Inntekter, bevilgningsøkonomien og eksternfinansiert. I mill. kroner

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ramme Drift	57 510	65 288	66 621	65 534	65 554	74 794	82 056
Ramme SO	5 985	9 472	9 513	10 399	8 740	4 060	7 971
Ramme Total	63 495	74 786	76 146	75 980	74 561	79 268	90 313
Eksternfinansiering	6 297	6 105	6 853	7 307	8 576	5 476	16 927
Samlet økonomi AB	69 792	80 891	82 999	83 287	83 137	84 744	107 240

Verdensutstilling ga pris

Under avgangsutstillingen for masterstudentene i arkitektur i mars 2009 ble Michelle Cruz og Henning Kloumann hedret med Statsbyggs studentpris for fremragende arkitektur, som består av diplom og 15.000 kroner.

Vinnerarbeidet *Expo-line Shanghai 2010* tok for seg en alternativ strategi for gjennomføring av verdensutstillingen i Shanghai i 2010. Juryen mente at oppgaven rommet visjoner, var svært overbevisende gjennomført, og viste overskudd i lek med form og farge. Prosjektet var gjennom tekst, tegninger og modell glimrende formidlet, og det gikk en klar linje fra visjoner til løsninger.

Inngangsport til Dovrefjell og Rondane

Kombinasjonen villreinsenter og turisthytte for Den Norske Turistforening, slo godt an hos Arkitektbedriftene i Norge, som delte ut sin pris for utvist profesjonalitet under samme masterutstilling på Galleri KiT i mars 2009.

Med prosjektet *Naturhus Hjerkind* sikret Sverre Winther fra Trondheim seg et reisestipend på 7.500 kroner.

I juryens begrunnelse het det blant annet at Winthers naturhus har stor allmenn interesse, med enkle, elegante og vakre løsninger – fra innpassing i landskapssituasjonen, og ned til detaljer og materialvalg.

Debutantpris til KiT-student

Masterstudent Kristin Tårnes er kunstneren bak videoen med tittelen *Vi vet ikke engang hvordan vi skal få slutt på denne elendigheten*, som vant Trøndelagsutstillingens Debutantpris for 2009.

I konkurranse med 540 innsendte verk var Levangerjentas video ett av 56 verk som ble antatt til den årlige trønderske kunstmønstringen.

Styreleder Marit Kristine Flåtter i TBK begrunnet tildelingen slik:

Arbeidet er preget av selvrefleksjon, humor, mislykkethet, eller failure-problematikk. Karakterene i den semi-dokumentariske videoen, en gruppe kunst-studenter, har tilfeldigvis havnet på utveksling i Berlin. Har tilfeldigvis meldt seg på workshop. Tilfeldigvis skal de jobbe med kunst sammen. Problemet er bare å få ferdigstilt prosjektet, ta en avgjørelse, liksom.

Det er befriende å se noen blottstille og problematisere sitt eget fagfelt, sine kollegaer, som Kristin Tårnes gjør i dette videoarbeidet.

– Et glimrende prosjekt med arkitektoniske kvaliteter, som tar klare miljøhensyn og viser samfunnsansvar, sa Stig Pettersen (t.v.), direktør for Faglig ressurscenter i Statsbygg, til prisvinnerne.

Lars Meland fra Arkitektbedriftene i Norge (t.h.) gratulerer Sverre Winther med reisestipend for avgangsprosjektet *Naturhus Hjerkind*.

Stillbilde fra videoen *Vi vet ikke engang hvordan vi skal få slutt på denne elendigheten*.

Direktør for Faglig ressurscenter i Statsbygg, Stig Pettersen, delte ut en sjekk på 15 000 kr til masterstudentene Ingrid Neeraas Dahl og Christoffer Imislund.

Ly i Litldalen

Statsbyggs studentpris for fremragende arkitektur høsten 2009 tilfalt Christoffer Imislund og Ingrid Neeraas Dahl for masteroppgaven *815 m.o.h.* Vilåret for prisen er at vinnerprosjektet må være nyskapende og gjennomførbart. Det blir lagt vekt på kvalitet og formmessig klarhet.

Opgaven har en visjon om å la mennesker få oppleve enkel arkitektur i storslagen natur, og samtidig være et bindeledd mellom mennesker og steds historie, ved at utsiktspunkter knyttes til fortidsminner fra vannkraftutbyggingen og industrialiseringen i Sunndal. Rehabilitering av baneinstallasjonen opp til 815 m.o.h. kan ha potensial til å bli en turistattraksjon på linje med Flåmsbanen og Trollstigen, mente juryen.

Premiert for proff mosaikk

Arkitektbedriftenes pris utvist profesjonalitet ble høsten 2009 tildelt Ingrid Dyrkorn for avgangsprosjektet *Mosaikken*.

Dyrkorns arbeid undersøkte hvordan et nytt interkulturelt senter og en utvidelse av Folkebiblioteket i Trondheim kan fremme integreringsprosesser.

I Trondheim finnes det få gode arenaer hvor det multikulturelle mangfoldet i byen kan få utfolde seg og bli en del av bybildet. Oppgaven baserte seg på en undersøkelse av hvordan det etablerte og det "fremmedartede" kan gå inn i samhandling med hverandre, gjennom å legge et interkulturelt senter, Mosaikken, til Folkebiblioteket i Midtbyen, samtidig som biblioteket utvides mot Søndre gate. Prosjektet viste at det er mulig å slå sammen funksjoner som kan dra nytte av hverandre på flere nivåer.

Et reisestipend på 7.500 kroner var belønningen fra Arkitektbedriftene i Norge for en profesjonelt utført masteroppgave av Ingrid Dyrkorn.

Til lysets pris

Dagslysprisen fra LYSnET og VELUX, med diplom og stipend på 20.000 kroner, ble høsten 2009 tildelt Magnhild Eide, avsluttende masterstudent i arkitektur, for hennes bruk av dagslys i arkitektur.

Juryen pekte på at Eide er inspirert av ideen om arkitekten som romkunstner, formidlet av professor Tore Brantenberg ved NTNU, og er klar på at lys, og spesielt dagslys, definerer arkitektonisk rom best. Dagslyset var brukt bevisst i prosjektet, en paviljongskole med fine romlige relasjoner med transparens og opplevelse av nære og fjerne landskapselementer. Interiørene i prosjektet var illustrert med flotte datasimuleringer.

Bygget fremsto som et godt eksempel på moderne arkitektur med innovative løsninger, hvor dagslys spiller en viktig rolle som et arkitektonisk element.

Juryleder Torgeir Øverås fra VELUX gratulerer prisvinner Magnhild Eide med å ha utvist stor arkitektonisk dyktighet og kunstnerisk sans.

Internasjonal bærekraftpris til Sami Rintala

Sami Rintala, arkitekt og professor II ved NTNU, mottok i 2009 den høythengende franske utmerkelsen *Global Award for Sustainable Architecture*.

Han delte prisen med et knippe svært anerkjente kolleger: Thomas Herzog, Diébédo Francis Kéré, Bijoy Jain, samt franske Patrick Bouchain og Loïc Julienne.

I juryens begrunnelse heter det at økt bevissthet om økologisk ansvar ifølge Sami Rintala vil gi arkitekturen tilbake dens fundamentale rolle: å sørge for beskyttende husly for mennesker, slik at vi gjensker vår nærhet til naturen og historien.

Juryen beskriver den skandinaviske formen for bærekraftig arkitektur som en anerkjent modell, både på grunn av sin estetikk og for sin utviklede økokonstruksjon. Prosjekter som framheves er blant annet Boxhome, Hotell Kirkenes og treobservatoriet i Japan.

Ifølge prisutdeleren, Cité de l'Architecture et du Patrimoine i Paris, prøver Rintala gjennom sine byggverk å få det vestlige samfunn til å reflektere over egen velstand. Han spør for eksempel om boligutviklingen i Skandinavia, med den høye levestandard, har beveget seg bort fra sin opprinnelige nøkternhet.

I forbindelse med prisen ble det produsert en dokumentar som ble vist på fransk TV om både Sami Rintala og de andre vinnerne av *Global Award for Sustainable Architecture*. Det var for øvrig ikke første gang Rintalas arkitektur blir lagt merke til ute. I 1999 mottok han *The Architecture Review's Emerging Architecture Award*. I 2008 ble han tildelt Bauhaus Award, og i 2009 ble han dessuten nominert til den svært prestisjetunge *Mies van der Rohe Award*.

Både Sami Rintalas arkitektoniske og kunstneriske arbeider er dokumentert i en lang rekke bøker og tidsskrifter internasjonalt.

Reisestipend for kontraktstrategi

Bransjedagen 2009 ved Senter for eiendomsutvikling og forvaltning ble, tradisjonen tro, avsluttet med utdeling av Norsk Nettverk for Næringseiendoms bransjepris til beste masteroppgave, i form av et reisestipend på 10.000 kroner.

Prisen tilfalt Arild Bruvik og Roger Instefjord for oppgaven *Kontraktstrategi for anskaffelse av FM-tjenester*. Oppgaven består av blant annet kvalitative intervju og eksempelstudier av anskaffelse i Statoil og Norwegian Property.

Fire rom. 19 kvadrat. Boxhome.

Opptak av fransk TV-dokumentar om Rintala og hans arbeider, der også arkitektstudenter fra NTNU figurerer i en av hans workshops.

F.v.: Arild Bruvik, Olav Egil Sæbøe (NfN), professor Siri Hunnes Blakstad (NTNU) og Roger Instefjord.

Del av UNAMs hovedcampus, som i juni 2007 fikk UNESCO-status som verdenskulturarvminne.

Med en delegasjon fra AB-fakultetet til stede åpnet Kronprinsparet den store Kristin Jarmund-utstillingen i Mexico City 17. mars, med norsk og mexicansk presse på slep. Mens mexicanske medier skrev om arkitektur, var deres norske kolleger mest opptatt av å rapportere hjem om Kronprinsens skjegg og Kronprinsesse Mette-Marits sko.

NTNU-studenter på Verdens Tak.

Internasjonalisering av fakultetets aktiviteter

preget 2009, gjennom undervisning, forskning og formidling, og vi startet med en gjennomgang og kvalitetsvurdering av våre internasjonale samarbeidsavtaler. I mars 2009 var en delegasjon fra AB invitert med av Utenriksdepartementet til det norske kronprinsparets første offisielle statsbesøk i Mexico. Anledningen ble benyttet til å innlede et samarbeid med Latin-Amerikas største arkitektskole, ved Universidad Nacional Autónoma de Mexico (UNAM) i Mexico City – ett av verdens største universiteter med sine drøyt 300.000 studenter, hvorav 4.000 innen arkitektur.

Kronprinsessen åpnet utstillingen *Kristin Jarmund Architects - Selected works*. Deretter ble det i samarbeid med UNAM avholdt seminar og workshop innenfor temaet *Tectonic traditions and its teaching in Mexico and Norway*, der dekanus Tore I. Haugen, prodekanus Fredrik Shetelig, førsteamanuensis Finn Hakonsen, stipendiat Arild Walther Jacobsen og arkitekt Gro Rødne var blant deltakerne. UNAMs gjenvissitt i Trondheim samme høst bød på foredrag, ekskursjoner og workshops, og studentutveksling mellom institusjonene er nå etablert. Det internasjonale masterprogrammet i Urban Ecological Planning opplevde i 2009 et gledelig oppsving med nytilsetting, økende studenttall og fordypet samarbeid med UN Habitat og UD. Fakultetet fikk dessuten godkjent et nytt internasjonalt og tverrfaglig mastergradsstudium, M.Sc. in Sustainable Architecture.

Også ZEB, fakultetets senter for nullutslippsbygg, har tunge internasjonale partnere på rekke og rad, både industrielt og på forskningssiden. Økt tilsetting av lærekrefter utenfra tilførte AB-fakultetets viktig kompetanse i flere fagmiljøer.

Studenter på utveksling både ga og hentet internasjonale impulser. Det kom 69 studenter inn, mens 44 reiste ut i året som gikk. Langt flere reiste utenlands på kortere opphold i forbindelse med workshops, kurs og konferanser. I 2009 kunne AB-studenter få stempel i passet fra Kina, Japan, Tibet, Nepal, Thailand, Uganda og Kenya. For ikke å glemme mer hjemlige trakter der man ikke får stempel i passet lenger, som Italia og Danmark.

THUNDER (*Trans-Himalayan University Network for Education and Research*) er et godt eksempel på et internasjonalt samarbeidsprosjekt ved AB, som omfatter både institusjonsutvikling og forskning. En rekke NTNU-ere er involvert, med koordinator Hans Bjønnes i spissen, og 2009 var et svært aktivt år med feltarbeid i Sør-Tibet og internasjonal konferanse ved Tribhuvan University i Kathmandu.

AB-fakultetet ved NTNU er alene i Norge om å tilby forskningsbasert undervisning i kunst og arkitektur innenfor rammene av et stort breddeuniversitet.

Med sin teknologiske hovedprofil har NTNU sterke miljøer innenfor eksempelvis bygg og design, men også innen de samfunnsvitenskapelige og humanistiske fagene. Delvis samlokalisering med SINTEF Byggforsk og andre SINTEF-enheter gir et enda bedre utgangspunkt for å utvikle samarbeidsrelasjoner og prosjekter på tvers av fag og disipliner.

Gode bånd til bransje, næringsliv og det offentlige er en nøkkelfaktor for å kunne tilby undervisning av høy kvalitet og relevans til fakultetets 650 studenter. Det samme er et omfattende kvalitetssikringssystem som AB har innført, med egne programråd for samtlige av våre åtte studieprogrammene, og et nytt forum for grunnutdanningen.

I 2009 ble det undervist i 104 emner. Selvprogrammerte oppgaver er en viktig del av utdanningen, og i løpet av året ble det avlagt 56 mastergrader i arkitektur, åtte mastergrader i fysisk planlegging, og åtte studenter fullførte graden i det erfaringsbaserte masterstudiet i eiendomsutvikling og forvaltning. Fem studenter fikk papirer som master i Urban Ecological Planning, ni fikk tittelen Master of Fine Art, 13 ble Bachelor of Fine Art. Og tre kvinner gikk ut med fullført doktorgrad.

Felles for både kunst- og arkitektstudiene er at her løfter man blikket opp fra lærebøkene i større grad enn den gjennomsnittlige universitetsstudenten. Både hode og hender er i flittig bruk – det er med *hands on*-erfaring man får det største læringsutbyttet, vil mange hevde. Da er workshoper og utstillingsforberedelser på verksteder, atelierer og tegnesaler uvurderlige læringsarenaer. Ekskursjoner utvider også faglige horisonter, enten reisen går til Kyoto eller til Selbu.

Det vi driver på med på AB er visuelt og håndgripelig. Derfor er vi stadig å se på lufta i ulike medier. Flere kurs dokumenterer undervisningen i levende bilder, som legges åpent ut på nettet. Filmmediet brukes både som formidling, dokumentasjon og pedagogisk verktøy. Læring kan også skje gjennom å sette ord og bilder til tankene sine i en prosjektblogg, som har blitt mer og mer vanlig særlig på masternivå. På de neste sidene kan du lese om noen høydepunkter, store og små, i undervisningshverdagen ved fakultetet i 2009.

Høytidelig avslutningsseremoni med en mastergrad på CV-en er grunn god nok for å trekke i finstasen. Her er vårens nyutdannede arkitekter fra NTNU, med dekanus Tore I. Haugen i bakre rekke.

Arkitektstudenter starter første studieår med å prosjektere og bygge i full skala.

På tampen

Just After Dark

Lørdag 19. september 2009

Arkitektstudenter saumfarer Risør med skisseblokk

Arkitektstudenter er nå på sin andre besøkende i Risør. I løpet av helga vil byen bli saumfart med tømmerblokk, målebånd, skisseblokk og blyant. Deltagere er ikke viktig som helheten.

– Ta gjerne kontakt med studiet, da kan vi i byen. Arkitektstudenter vil ikke reise om sommeren og ikke i vinter. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør.

Skisser og modeller
Arkitektstudenter vil alltid være opptatt av å skissere og modellere. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør.

Modeller og skisser
Arkitektstudenter vil alltid være opptatt av å skissere og modellere. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør.

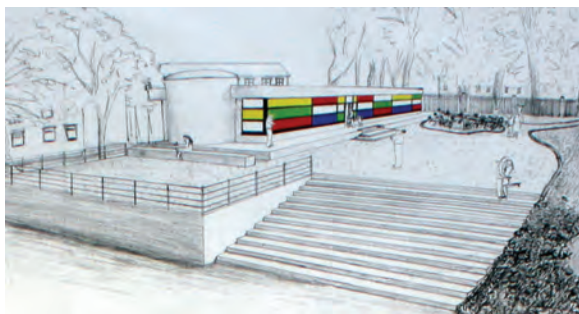
Arkitektstudenter er nå på sin andre besøkende i Risør. I løpet av helga vil byen bli saumfart med tømmerblokk, målebånd, skisseblokk og blyant. Deltagere er ikke viktig som helheten.

Skisser og modeller
Arkitektstudenter vil alltid være opptatt av å skissere og modellere. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør.

Modeller og skisser
Arkitektstudenter vil alltid være opptatt av å skissere og modellere. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør. Det er viktig å ha et godt samarbeid med Risør.

Tommestokk, målebånd, skisseblokk, blyant og kamera. Arkitektens verktøy er på plass når studentene arbeider i felt.

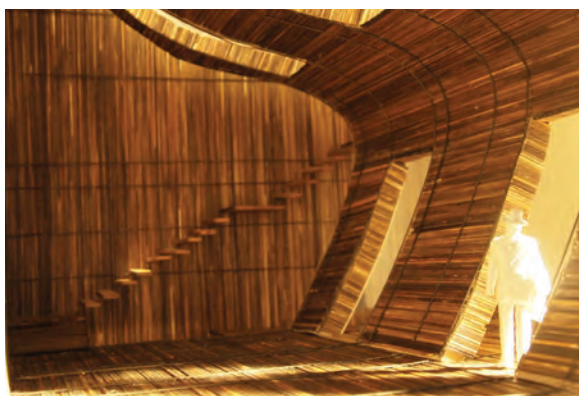
Semesterutstilling Ark 2: Utsnitt fra Galleri Hagen på Fængselstomta, tegnet av Magnus Hagen

Workshop i betong hos Unicon i Fossegrenda.

Landbruksminister Lars Peder Brekk inspiserer Ark 2-utstilling.

Modellfoto av Stefan D. Loo og Elena. A. Serrano i kurset *Room and Light: interior design*, som ble filmet og publisert på Youtube under fanen FORMTODAY.

Ferske studenter bygde for UKA

I slutten av september ble en massiv, men luftig trepaviljong i 1:1 reist i Høyskoleparken ved Gløshaugen. *Drømmenes paviljong* ble bygd på drøyt to uker og innviet til åpningen av UKA i oktober. Det midlertidige byggverket i Høyskoleparken ble utført av 75 førsteårs arkitektstudenter, og besto av fem moduler som til sammen utgjorde en scene, samt en "annonseringsmodul" litt lenger ned i bakken. I hoveddelen kunne man oppholde seg i en hviledel, en maledel, en sitte- og backstagedel og en avslutning.

Paviljongen var kunstnerisk utsmykket av masterstudent Charlotte Rostad fra Kunstakademiet, og av Malin Overholt.

Støpte den perfekte hagegrill

I løpet av en ukes workshop i regi av Unicon lærte et tjuetalls andreklassinger fra arkitektlinja mye om betong. Oppgaven var å designe, modellere, forskale, armere og støpe ut hagegriller. Studentene ble etter hvert godt kjent med så vel forskaling som betongens egenskaper, og konkurrerte om å bygge den beste grillen.

Design og konstruksjon var helt fritt – eneste begrensning var at hver grill kunne veie maks 500 kilo. Vinnerkriteriene var funksjonalitet og god design. Det ble også gitt pluss for bruk av krumme, organiske flater, slik plass-støpt betong gir mulighet for. – *Utfordringen er å lage en grill som også er noe når den ikke brukes som en grill. En vakker skulptur i hagen*, forklarte juryformann Hans Bruun Nissen fra Aalborg Portland, som lot seg imponere av studentenes energi og kreativitet.

Landbruksminister roste treboom

I april kom statsråd Lars Peder Brekk på besøk til Tresenteret og NTNU. Tresenteret er en tverrfaglig satsing der forskning, utdanning og næringslivet jobber sammen for å utvikle et sterkt fagmiljø på treområdet. På hele 90-tallet ble det knapt produsert én eneste hovedoppgave eller doktorgrad på tre ved hele NTNU. Dette har endret seg radikalt det siste tiåret. Den økte interessen har materialisert seg i form av over 70 masteroppgaver og 15 doktorgrader, og alle førsteårsstudenter på arkitektstudiet får innføring i tre som byggematerial.

Ministeren avsluttet passende nok visitten med en guidet omvisning i Arkitektur 2-utstillingen, der studentene hadde tilvirket detaljmodeller i målestokk 1:10 eller større av kjente byggverk.

Verdens nordligste tehus

Senhøsten 2009 prosjekterte ni masterstudenter i arkitektur et japansk tehus i full skala som ble satt opp på Meium gård i Selbu. Med støtte fra Sasakawa Foundation studerte de lokal byggeskikk flere steder i Japan, og bygde huset i arkitekturverkstedet på Gløshaugen etter hjemkomsten.

Materialet var i hovedsak malmfuru gitt av Materialbanken, og i henhold til tradisjonelle japanske teknikker ble ikke en eneste spiker brukt. Byggingen inngikk i kurset Visuell kommunikasjon ved Institutt for byggekunst, form og farge, med førsteamanuensis Erling Rohde som faglærer.

På Meium gård drives det sjokoladefabrikk, og da passet det godt at de fikk overrakt det som sannsynligvis er verdens nordligste japanske tehus i full skala, ettersom de velkjente, tradisjonelle teseremoniene fordrer at man spiser noe søtt før den bitre teen inntas.

Skoleelever lærte byggekunst

Gjennom Kunnskapsløftet er arkitektur kommet inn som en viktig del av læringsmålene i kunst og håndverk. Kravene til hva elevene skal forstå om rom og om arkitektens virke er høye, og AB-fakultetet ønsker å bidra til denne formidlingen i skolen.

Derfor holdt arkitektstudenter ved AB en workshop for elever i 6. klasse på Bispehaugen skole i Trondheim senhøsten 2009. Her fikk elevene innblikk i arkitektens arbeid og metode. Deltakerne bygde også små konstruksjoner for å trene på å oversette tegning til 3D. Deretter formet elevene grupper, og de fikk utdelt byggesett og bruksanvisning til *Trondheimsdiamanten*, som studenter fra AB-fakultetet har utarbeidet tidligere. Resten av dagen gikk med til å sette sammen disse "diamantene" på ulike måter for å diskutere rom og romfølelse.

Fremtidens eldreboliger

Tema for to av høstens videregående kurs for arkitektstudentene ved AB var fremtidens bolig, henholdsvis i forhold til bomiljø, bokvalitet og ressursbruk. Helt på tampen av året inviterte studentene til utstilling og innspill sentrert omkring to aktuelle debatter, henholdsvis om omgivelser til fremtidens eldre og klimanøytrale boformer. Også TV-adressa syntes at dette var interessant, så studentoppgavene fikk god lokal mediedekning.

Ferdigstilling av japansk tehus på Meium gård.

Trondheimsdiamanten tar form på Bispehaugen barneskole.

De tre jentene som stiller ut i eksallene på Tou Scene er Kjersti Froyen (t.v.), Kamilla Skrinde og Gunhild Moe. Fotoene på bildet er laget av Kamilla Skrinde. Foto: Roy Storvik

Tilbake i hjembyen igjen

Etter tre år ved Kunstakademiet i Trondheim har fire nybakte kunstnere kommet til hjembyen Stavanger for å vise en utstilling.

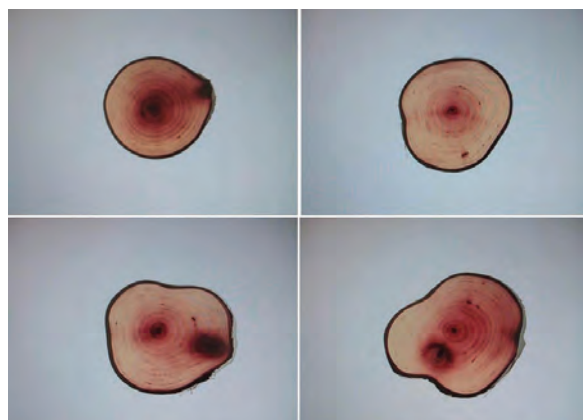
Nybakte kunstnere fra Kunstakademiet stiller ut i hjembyen Stavanger.

Stadig flere arkitektstudenter går inn i faget med et ønske om å endre samfunnet, og det sosiale engasjementet er høyere enn noensinne, meldte NRK da de høsten 2009 intervjuet Benedikte Langnes om masteroppgaven hennes i arkitektur: et mur- og gitterløst soningsentrum i Ålesund sentrum.

Farene ved å gjøre seg til Gud over naturen går igjen i arbeidene til KiT-student Tore Reisch. Her bachelorprosjektet *Pinus Silvetris*² i Bymarka utenfor Trondheim.

Stillbilde fra Lars Skjelbreias masteroppgave på Kunstakademiet, videoinstallasjon *7 meter*.

Endringsagenter ut i verden

Å være student ved AB-fakultetet innebærer en unik mulighet til å påvirke samfunnet når NTNU-portene lukkes bak en for siste gang. Kunstnere, arkitekter, planleggere – de har det til felles at de spiller en viktig rolle i hvordan både våre indre og ytre omgivelser formes. Denne skapende evnen følges ofte av et engasjement som er til stede gjennom hele utdanningen, men som ikke minst manifesteres når studieløpet nærmer seg slutten, og man kan fortelle hvor man står her og nå gjennom sitt selvbestemte avgangsprosjekt. Derfor er avgangsutstillingene noe av det fineste og viktigste som skjer ved fakultetet, når studentene inviterer alle inn for å ta del i deres foreløpige faglige høydepunkt.

Poetisk aktivisme

I Tømmerdalen utenfor Trondheim ruver fem treskulpturer, 3,5 til 6 meter høye. Dette er *Pinus Silvetris*², Tore Reisch' bacheloroppgave ved KiT.

Bruk av bioteknologi og genmanipulering i naturen er et tema Reisch jobber mye med. Multinasjonale selskaper har stor makt over jordbruket, og Reisch er kritisk til hvordan naturen utnyttes for kortsiktig gevinst. Selvmordsgener og designergener som gjør bonden avhengig av frøelskap, og forvitring av 10.000 år gammel jordbrukskultur, er en rød klut. Slike gener har også spredt seg til ville planter, med følgen at naturens egen evolusjon forstyrres, og mangfoldet av planter og dyr trues.

Reisch' svar er 3 D-modellerte skulpturer som smelter sammen med ekte trestammer, tilvirket i lette og sterke materialer som divnycell, glassfiber, karbonfiber og epoxy som tåler all slags vær og påkjenning i naturens eget galleri i Bymarka.

Transformative tresnitt

På Kunstakademiets masterutstilling *State of Change* tente Lars Skjelbreias videoinstallasjon *7 meter* publikums glød. Videoens tittel viser til lengden på en trestamme som kunstneren har fått skåret opp i 1483 tynne skiver, fotografert enkeltvis, og satt sammen til en loop. De mange snittene som konstant forandres mot den hvite bakgrunnen skaper både en viss uro og en følelse av ro.

Kunstneren selv sier at han er en stor tilhenger av de små og store perspektiver, som han prøver å iscenesette og kombinere med varierende teknikker av skulptur og animasjon. I sine arbeider forsøker han å dele holistiske og poetiske syn av våre omgivelser, presentere selvorganiserende natur fra et umulig perspektiv og legge vekt på innbilningsevnen som et grunnleggende verktøy i opplevelsen av virkeligheten.

Anne Sigrid Nordby: *Salvageability of building materials: Reasons, criteria and consequences regarding architectural design that facilitate reuse and recycling*

Nordbys avhandling fokuserer på at ressurseffektivitet av byggevarer oppnås gjennom tilrettelegging for gjenbruk og resirkulering av komponenter. Den overordnede problemstilling er å undersøke byggemetoder som kan bidra til å løse et sett av miljømessige utfordringer i et langsiktig perspektiv, og å utforske fleranvendelighet og overføre konseptet til moderne arkitektonisk praksis.

Målet med arbeidet er å bidra til ny forståelse på dette feltet, både med hensyn til design, og på et mer generelt nivå i byggebransjen hvor driverne og hindringene for miljøhensyn er komplekse og ofte henger sammen. Avhandlingen benytter en tverrfaglig tilnærming, og undersøkelsene er gjennomført med et mangfold av metoder, inkludert kvantitative og kvalitative vurderinger, litteraturstudier, case-studier og diskusjoner.

Hovedarbeidet i oppgaven er delt i tre seksjoner, under spørsmålene "hvorfor", "hvordan" og "hva så". Disse består av i alt fem artikler som bygger på hverandre og som er skrevet og presentert i kronologisk rekkefølge. Den kvantitative analysen som diskuterer spørsmålet "hvorfor" tar sikte på å underbygge den miljømessige begrunnelsen for å tilrettelegge for gjenbruk og resirkulering.

Det overordnede spørsmålet i "hvordan" er på hvilken måte bygningsdesign kan legge til rette for fremtidig dekonstruksjon og ivaretagelse av materialer. Denne delen inneholder også to case-studier. Den første vurderer gjenbruksverdien av ulike typer og sammensetninger av massivtre, og den andre undersøker murverkskonstruksjoner. Begge case-studiene viser eksempler på at historiske byggemetoder holder en generelt høy gjenbruksverdi.

Målet med "hva så"-delen er å diskutere arkitektoniske konsekvenser av ulike designstrategier. Studien utforsker videre begrepet tektonikk og på hvilke måter en miljømessig logikk kan komme til uttrykk arkitektonisk.

Disputasen fant sted 2. juni 2009. Til å bedømme avhandlingen var oppnevnt professor Anne Beim

Anne Sigrid Nordby fra Institutt for byggekunst, historie og teknologi (t.h.) foran en vegg av Stavneblokka, som hun har vært med på å utvikle. Den fleksible byggekomponenten som produseres av gjenbrukt tremateriale binder CO₂, reduserer uttak av ny skog og hindrer biologisk avfall i å havne på deponi.

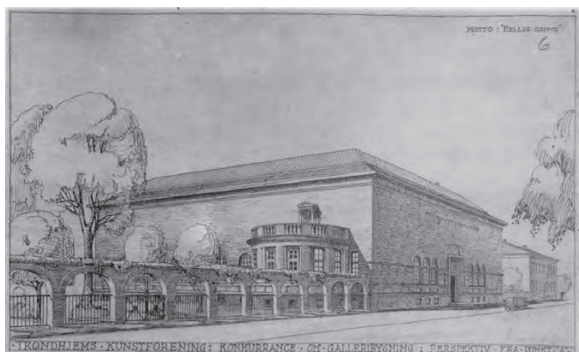
Ett av studieobjektene når det gjelder materialbruk i Nordbys avhandling er arkitekt Peter Zumthors House Truog Gugulun i Versam, Sveits.

(Kunstakademiets Arkitektskole, Danmark), tekn.dr. Catarina Thormark (Lunds Tekniske Högskole, Sverige), professor Sven Erik Svendsen (Institutt for byggekunst, prosjektering og forvaltning, NTNU), med professor Eir Grytli (Institutt for byggekunst, historie og teknologi, NTNU) som administrator.

Professor Anne Grete Hestnes var hovedveileder, mens siv.ark. Bjørn Berge og førsteamanuensis Finn Hakonsen var biveiledere.

Arkitektkonkurransen om Trondhjem kunstforening med Domkirkens forterreng i 1927 var ett av studieobjektene i Reidunn Rustads avhandling. Illustrasjonen med motto *Kroningsplass* (ukjent forfatter) ble verken premiert eller realisert.

Albertsen og Øsnes forslag *Hellig grunn* nådde heller ikke opp blant de 24 innleverte bidragene til arkitektkonkurransen om ny galleribygning for Trondhjem kunstforening i Bispegata.

Reidunn Rustad

Reidunn Rustad: *Hvad er tidsmessig arkitektur? En undersøkelse av arkitekturens diskursive rammer gjennom tre arkitektkonkurranser og tre tidssnitt.*

Avhandlingens tittel *Hvad er tidsmessig arkitektur?* er lånt fra en artikkel av Johan Ellefsen i tidsskriftet *Byggekunst* i 1927. Denne avhandlingen er en undersøkelse av de idealer som til gitte tidspunkt har vært rådende innenfor arkitekturen. Utgangspunktet er troen på en tidsmessig arkitektur, en tro som synes å ligge til grunn for hele den offentlige arkitektoniske praksisen de siste 80 årene. Studieobjektene er tre utvalgte arkitektkonkurranser fra tre utvalgte år, nærmere bestemt Trondhjem kunstforening (med Domkirkens forterreng) fra 1927, Rana rådhus, samfunnshus og kino fra 1964 og Vestbanen (Oslo) fra 2002.

Avhandlingen tar for seg hvordan den norske og nordiske byggekunsten gjennom tekst og tegninger reflekterer et sett med dominerende verdier, og hvordan disse både endres og opprettholdes over tid. Gjennom å studere den arkitektoniske diskursen, det vil si arkitektenes kommunikasjon med hverandre og mot samfunnet forøvrig, ser Rustad også på hvordan arkitektene i fellesskap både kommer frem til og konstituerer visse idealer fremfor andre.

Målsetningen med avhandlingen er overordnet sett å bidra til en bedre forståelse av nåtidens arkitektur og en større bevissthet om de utformingsmessige valg som gjøres i forhold til bymessig kontekst, arkitektonisk uttrykk og indre organisering. For å nå dette målet har Rustad valgt å ta utgangspunkt i en diskursanalytisk forståelseshorisont og en kritisk diskursanalytisk arbeidsmodell. Avhandlingsarbeidet kan ses som en utprøving av en ny metodisk vinkling innen arkitekturforskningen.

Med denne avhandlingen forsvarte siv.ark. Reidunn Rustad graden Philosophiae Doctor ved NTNU den 19. mai 2009. Til å bedømme avhandlingen var oppnevnt dr. Mari Hvattum (Arkitektur- og Designhøgskolen, Oslo), dr. Magnus Rönn (Arkitekturskolen, KTH, Sverige), professor Eli Støa (Inst. for byggekunst, prosjektering og forvaltning, NTNU), med professor Anne Grete Hestnes (Institutt for byggekunst, historie og teknologi, NTNU) som administrator.

Professor Eir Grytli ved NTNU var hovedveileder, og professor emeritus Helga Stave Tvinneireim var biveileder.

Åshild Lappegard Hauge: *Housing and Identity: The meaning of housing in communicating identity and its influence on self-perception*

Etter hovedfagsoppgaven i psykologi, har Åshild Lappegard Hauge ved Institutt for byggekunst, prosjektering og forvaltning jobbet tverrfaglig med arkitektur, og forsøkt å vise hvordan de fysiske omgivelsene er identitetsskapende og påvirker selvbildet vårt. 14. mai 2009 forsvarte hun sin avhandling.

Hovedformålet med doktorgradsprosjektet var å utvikle kunnskap om forholdet mellom bolig og folks identitet. Funnene presenteres i tre artikler: Artikkel 1 er teoretisk, og tar sikte på å finne analytiske verktøy for temaet boliger og identitet. Her undersøkes teorier om stedsidentitet, sosial identitet og identitetsprosesser som verktøy for forskning på det fysiske miljøets innvirkning på identitet.

Artikkel 2 utforsker assosiasjoner og holdninger folk knytter til bolig og identitet. Resultatene er basert på case-studier av et høyt priset og et lavt priset boligområde i Trondheim, inkludert et spørreskjema og 18 kvalitative intervjuer.

Artikkel 3 utforsker betydningen av arkitektoniske kvaliteter for identiteten til tidligere bostedsløse kriminelle og rusmisbrukere. Det beskriver en case-studie av et sosialt boligprosjekt der arkitekturen var ment å positivt påvirke denne gruppen beboere. Intervjuer med initiativtaker, ansatte og beboere ble gjennomført, samt presentasjoner av boligprosjektet i media. Beboerne og ansatte var generelt fornøyd med boligsituasjonen. Beboerne verdsatte og tok vare på arkitektoniske kvaliteter, og miljøet inspirerte dem til å ta vare på boligene.

Basert på den empiriske forskningen som presenteres i avhandlingen, synes bolig å påvirke personlig og sosial identitet både gjennom assosiasjoner som beboere gjør med hensyn til beliggenhet, og gjennom fysiske løsninger som forenkler atferd og sosial interaksjon.

Til å bedømme avhandlingen var oppnevnt: Professor David Clapham (Cardiff University, Wales), førsteamanuensis Einar Strumse (Høgskolen i Lillehammer), forsker Randi Narvestad (SINTEF Byggforsk, Trondheim), med førsteamanuensis Geir Hansen, (Institutt for byggekunst, prosjektering og forvaltning, NTNU) som administrator.

Hovedveileder var professor Sven Erik Svendsen, og biveileder professor Arnulf Kolstad, begge fra NTNU.

Har teke doktorgrad i miljøpsykologi

Har du nokon gong enk på at menneske sin identitet kan bli påverka av korleis ein sur? Dette har Åshild Lappegard Hauge (32) ikkje ein doktorgrad om.

Christin Munkelund
munkelund@ntnu.no

Den tidlegare ålengen ikkje turgang 14. mai godkjenn sin doktorgrad i miljøpsykologi ved NTNU i Trondheim. Oppgiva handlar om korleis menneske blir påverka av dei fysiske omgjevnadene. Ho har hovudfag i psykologi, men har også alltid hatt sterke interesse. Etter å ha segnet å studere musikk finst so ut at ho kunne kombinere lesse to områda.

– Det er ein smalt fagfelt. Ein

finn ikkje mange i Norge som jobbar innan området, seier ho.

To case-studium

Under arbeidet med oppgiva utførte ho to case-studium. Det eine er ei samanlikning av to nabolag i Trondheim, ein dyrt og ein billig.

– Eg ynskde å finne ut om beboarane er merksame på korleis bustaden reflekterer kven det er. Gjennom intervju finn eg ut at det er eit naturleg og sjølvagt tema for dei yngre, mens det er meir framand for dei eldre, fortel ho.

Det siste case-studiet er ei forsking hos tidlegare rusmisbrukarar og kriminelle. Lappegard tok ein prat med desse og spurde kva standarden på bustaden har å seie for dei.

– Dersom ein gjennom bustaden får signal om at ein ikkje er midlo, er det ikkje lett å tru det heller. Dei fortalde meg at ved å bu i eit finare

Doktorgrad: Som ferdigkom Åshild Lappegard Hauge (32) Al. Ho har ho flytta ut og tatt doktorgrad i miljøpsykologi ved NTNU.

i Oslo for eit år sidan. Doktorgraden vil ho bruke til å jobbe innanfor forsking. Ho er godt på veg i dag jobbar ho nemlig med bygging på forskingsinstituttet SINTEF.

Jobbe med forsking
Lappegard flytta til Nordstrand

Hjemmet vårt er et symbol på hvem vi er, for de fleste av oss. Åshild Lappegard Hagues doktoravhandling har undersøkt blant annet bokvalitet, identitet og selvbilde, og fikk mye oppmerksomhet sommeren 2009. Her en faksimile fra avisa Hallingdølen.

Avhandlingen viser at boliger kan brukes som en strategi eller et verktøy for å positivt påvirke identitet, motivasjon, og fremtidshåp blant mennesker i utsatte livssituasjoner. Bygningene og beboerne ved Veiskillet botiltak, tegnet av arkitekt Bård Helland, var ett av Lappegard Hagues studieobjekter.

Arkitekt Hjelpen kanalisere mindre, kommersielle prosjekter til studenter, og *Trondheimsdiamanten* er et eksempel på et konkret produkt utviklet gjennom dette tiltaket.

Førsteamanuensis Steffen Wellinger demonstrerer montering av *Trondheimsdiamanten* for TV-Adressas seere.

Møte i tankesmia *Grønn Fase* på Olje- og energiminister Terje Riis-Johansens kontor.

Innovative initiativer

AB-fakultetets fagtradisjoner har i det store og hele alltid vært grunnnet på innovasjon og nyskaping. Fagene baserer seg på en kontinuerlig fornying, ettersom enhver oppgave og utfordring tilnærmes som så vel skapende som transformerende, nyskapende prosesser gjennom utstillinger, modeller, eksperimenter, fullskalabygging, og andre arkitektoniske og kunstneriske intervensjoner.

Fakultetet ønsker å intensivere og profesjonalisere aktiviteter knyttet til innovasjon i kommende periode blant annet gjennom mer forskningsdrevne tverrfaglige prosjekter, som Senter for Forskningsdrevet Innovasjon (SFI) og Forskningscenter for Miljøvennlig Energi (FME). The Research Center for Zero Emission Buildings (ZEB), som ledes av AB-fakultetet, er ett av åtte slike FME-er i Norge.

Krefter ved fakultetet deltar dessuten i arbeidet med å etablere en SFI-søknad med tema: *Wood Future*. Prosjektet baserer seg på en videreføring av NTNUs tresatsing, på videreutvikling av samspill mellom AB, IVT og SINTEF, samt en utvidelse av fakultetets satsing på sammenhengen mellom arkitektur og teknologi formulert som tektonikk. Nettverket som bygges opp i søknaden vil videreføres og videreutvikles uavhengig av om miljøet blir gitt status som et SFI eller ikke.

En helt annen form for nyskaping, eller skal vi si nytenking, finner sted i tankesmia *Grønn Fase*, som ble opprettet på initiativ fra Olje- og energiminister Terje Riis-Johansen i 2009, og som består av en gruppe med studenter og unge forskere knyttet til de nasjonale sentrene for miljøvennlig energi. Tankesmia ønsker en opplyst debatt med et helhetlig syn på løsninger av klimaproblematikken, slik at Norge blir et foregangsland innen klimavennlig energi og miljø. Fra AB-fakultetet deltar arkitektstudent Ingrid Grændsen og ZEB-stipendiat Thomas Haavi, og deres tanker kan følges på <http://gronnfase.blogspot.com/>.

Nybyggere

I februar 2009 ble The Research Centre on Zero Emission Buildings ett av landets åtte nye forskningssentra for miljøvennlig energi. Professor Anne Grete Hestnes leder dette ektefødte barnet av NTNU/SINTEF Byggforsk-miljøet som skal utvikle konkurransedyktige produkter og energieffektiviseringsløsninger for eksisterende og nye bygninger, som totalt sett ikke fører til utslipp av klimagasser i et livsløpsperspektiv.

300 millioner kroner stilles til rådighet for ZEB de neste åtte årene, i et fagmiljø som omfatter teknologer, bygningsteknikere, arkitekter og sosiologer.

ZEB er et samarbeid med offentlig forvaltning og en gruppe sentrale industribedrifter som omsetter for 200 milliarder i året, og har 100.000 ansatte. Her finner vi SINTEF, Skanska, Glava, Isola, Hydro Aluminium, Statsbygg, Forsvarsbygg, Snøhetta, Statens bygningstekniske etat, Byggenæringens landsforbund, Erichsen og Horgen, Multiconsult, YIT Building Systems, Protan, Maxit og Husbanken.

Noen av verdens fremste universiteter deltar også, som kinesiske Tsinghua, tyske Fraunhofer, svenske Chalmers og amerikanske MIT.

Mer byggforskning i vente

Våre fysiske omgivelser angår oss alle. Arkitektfaget har alltid spilt en unik rolle i samfunnet, men dette har med årene blitt mindre fremtredende. I dag oppleves nok arkitekturforskningen som lite interessant for byggebransjen, noe som er et paradoks, for arkitekturinteressen blant folk er stor.

Nye byggeforskrifter krever nye tekniske løsninger, nye materialer, nye måter å prosjektere og bygge på. Klimaendringer krever det samme. Vi er på vei til nullutslippshuset og plussenergihuset. Dette reiser mange spørsmål omkring brukskvalitet og opplevelse av miljøvennlige løsninger, og hvordan man tenker omkring byplanlegging, bomiljø og estetikk. Det er altså et betydelig FoU-behov i byggenæringen.

Alt dette vil generere mer forskning. AB-fakultetet er helt i spissen blant de som skal drive både teknologiutvikling og -anvendelse som følge av dette. Og samtidig passe på at husene våre fortsatt vil inneha kvaliteter som gjør at folk får gode arkitektoniske rammer rundt sine liv.

Satser aktivt på passivhus

Gjennom forsøks- og forbildeprosjekter kan forskningen synliggjøres og gjøres samfunns- og bransjerelevante. Et slikt forbildeprosjekt finner vi på Brøset i Trondheim, som med hjelp av NTNU-ressurser skal bli en klimanøytral bydel.

Advarer mot "ingeniørjuletrær"

Huset som bygges om ti år ser helt annerledes ut enn i dag. Anne Grete Hestnes er en av dem som skal skape fremtidens bygg.

Her på Brøset i Trondheim er en ny, bærekraftig bydel i støpeskjeen.

Arkitekt og kunstner Sami Rintala oppnår betydelig anerkjennelse for verkene sine. Her en bok viet hans arkitektur utgitt i 2009, skrevet av den italienske arkitekten Luca Galofaro.

De store formatene som Anne Karin Furunes hamrer ut for hånd tiltrakk seg et stort publikum av skuelystne fra Basel og Berlin til Miami, New York og London. En rekke andre byer og land fikk også stifte bekjentskap med kunstnerens arbeider i 2009.

For Ingar er tittelen på bildet som var en del av Christel Sverres fotoserie om private hager, vist på Trøndelag senter for samtidskunst.

Utformingen av den nye, iøynefallende glassfasaden på Byscenen i Trondheim var det Harald Wårvik som sto bak.

Trondheim kommune skal utvikle et 330 dekar stort område til en bydel som vil bidra til å nå nasjonale målsetninger om reduksjon i klimagassutslipp. Et tverrfaglig forskningsprosjekt ved NTNU og SINTEF skal undersøke tekniske, arkitektoniske, byplanmessige og sosiokulturelle strategier for utviklingen av klimanøytrale boformer.

Sentrale spørsmål er hvordan livsstilsvalg, boligløsninger og teknologi kan spille sammen for å redusere miljøbelastninger, og hvordan man gjennom helhetlig planlegging og involvering av beboere kan legge til rette for en klimanøytral livsstil.

Det fireårige prosjektet startet våren 2009 med et budsjett på over 12 millioner kroner – i hovedsak finansiert gjennom Norges forskningsråds RENERGI-program, men også med tilskudd fra Trondheim kommune, TOBB og Trondheim Energi. Prosjektleder er professor Eli Støa ved Institutt for byggekunst, prosjektering og forvaltning.

Bredspektret forskning og AoK

Selv uten budsjetter i mangemillionersklassen ble det utført mye annen forskning og arkitektonisk og kunstnerisk utviklingsarbeid (AoK) av høy kvalitet i 2009.

Mindre oppdragsforskningsprosjekter bidro også til Statens bygnings- og boligpolitikk. Et eksempel på dette i 2009 var Husbankens *Veileder for utforming av omsorgsboliger*, utarbeidet av stipendiat Karin Høyland. Høyland ble også utnevnt til medlem i et Regjeringsnedsatt utvalg som skal foreslå utforming av fremtidens sykehjem, boformer og tjenestetilbud.

Facilitetsstyring er et ferskt fagområde i Norge, og den første forskningsbaserte læreboken til bruk i undervisning kom i 2009, skrevet av fagnestor Olav Egil Sæbøe og professor Siri Hunnes Blakstad ved Institutt for byggekunst, prosjektering og forvaltning. Usability/USEtool-prosjektet som forsker på ny metodikk for evaluering av bygningers brukskvalitet springer ut av samme forskningsmiljø ved dette instituttet.

Arkitektur og kvalitet i omgivelser

Etter initiativ fra AHO og NTNU og med støtte fra Forskningsrådet ble opprettelsen av et FoU-program med arbeidstittel *Arkitektur og kvalitet i omgivelser* utredet. Rapporten av samme navn som ble overlevert Kulturdepartementet i forbindelse med en ny, nasjonal arkitekturpolitikk, dokumenterte behovet for mer kunnskap om og politiske prioriteringer av temaene *Endringstakt og omgivelsesproduksjon, Klimautfordringen på bygnings-, område- og bynivå, Arkitektur som verk og kulturuttrykk, Arkitekturpraksis i endring og Innovasjonsrettet forskning – Research by Design*.

ARAC 09

Offentlig og profesjonell arkitekturkritikk er viktig for å utvikle og forbedre kvaliteten på arkitektur og våre bygde omgivelser. Men hvordan uttrykker man kritikk i arkitekturens termer? Og hvordan kan arkitekturkritikk tas i bruk som et pedagogisk verktøy for å få en enda bedre arkitektutdanning? Hva er forholdet mellom arkitekturforskning og arkitekturkritikk – og er kritikken i det hele tatt kritisk? Dette var noen av problemstillingene da AB-fakultetet i april 2009 arrangerte konferansen *Architectural Research and Architectural Criticism*, som samlet 50 arkitekter og forskere fra hele Europa til presentasjon av 18 vitenskapelige artikler spesialskrevne for konferansen, samt plenumsdiskusjoner.

Feiret 80 med seminar

Internasjonalt snitt var det også over Rådsalen på Gløshaugen da forskningsseminaret *Architecture and Mathematics* ble arrangert til ære for professor emeritus Staale Sinding-Larsen, som fylte 80 år i 2009. Sinding-Larsen er fortsatt en aktiv forsker og forfatter med interesse for tverrfaglige tilnærminger til arkitekturforskning, særlig forholdet mellom arkitektur og matematikk. Seminaret, et samarbeid mellom AB-fakultetet og Institutt for matematiske fag, presenterte først forskning på hvordan matematikkens tanker og metoder, i særdeleshet geometrien, har påvirket arkitektonisk utforming gjennom tidene. Derne ble matematikkens anvendelse i samtidsarkitekturen belyst, med et spesielt fokus på mulighetene som åpner seg gjennom avansert datamodellering av bygninger.

Forskningsdagen AB Forsk

To ganger i året avholder AB-fakultetet forskningsdag. Tema for vårrangementet: *Architecture and Energy*. Arkitektoniske konsekvenser av utforming av nullutslippsbygg, passivhus og aktivhus, var i sentrum for innlederne, som var hentet inn fra blant annet Stuttgart, Aalborg og Cambridge – i tillegg til kompetente krefter fra egne rekker.

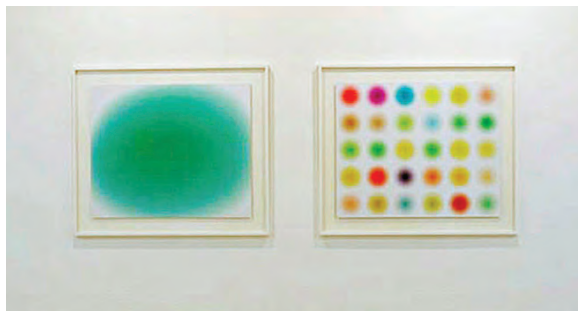
I oktober ble forskning som hører inn under *Research by Design*-paradigmet satt under lupen av forelesere med bakgrunn innenfor både arkitektur og kunst: Hva kjennetegner forholdet mellom arkitektur og kunst på den ene siden og vitenskapelig forskning på den andre? Og hvordan kan man vurdere vitenskapelighet i forskning der kreative prosesser inngår som viktige elementer? Hvordan *Research by Design* forholder seg til andre etablerte fagmiljøer og tradisjoner, og hvordan det kan systematiseres for å få anerkjennelse som vitenskapelig metode innen de kreative disipliner var andre viktige aspekter under høstsemesterets forskningsdag.

Paul Brands magiske kvadrater fikk god boltreplass i Kleisthaus i den tyske hovedstaden, en utstilling der han delte lokale og oppmerksomhet med kollega Anne Karin Furunes.

Staale Sinding-Larsen foredrar under sitt eget jubileumsseminar.

To av verkene fra Mads Gamdrups separatutstilling *Monochrome Colour Noise* i Stockholm. Det ble mange vernissager for fotokunstneren i 2009 – blant annet ble han håndplukket til Carnegie Art Awards globale vandreutstillinger.

Fredrik Lund viste i utstillingen *Nye undersøkelser* formeksperimenter og arkitektkonkurranser han har deltatt i de senere år.

Maleri av Jostein Kirkerud fra utstillingen *Malerier 2009* på Galleri SG, den første av to store separatutstillinger i Trondheim det året.

Som den eneste av utstillerne på velrenommerte Art Basel fikk samtlige av Anne Karin Furunes' bilder – til en verdi av nesten 1,3 millioner kroner – rød prikk på seg allerede første utstillingsdag.

Arkitektonisk og kunstnerisk utviklingsarbeid

Praksisbasert utforskning innenfor kunst og arkitektur så vi mange lysende eksempler på i 2009. På arkitektensiden deltok flere vitenskapelig ansatte ved AB i arkitektkonkurranser, som *European* – ofte med studenter som aktive medhjelpere.

Kunstnerne ved AB hadde et år preget av stor aktivitet og bred formidling av sitt kunstneriske utviklingsarbeid, ikke minst på den internasjonale kunstscenen – noe som illustrerer attraktiviteten til kunstnerne våre, og den kvaliteten som ligger bak arbeidet deres. Et mangfold av teknikker, disipliner og medier ble undersøkt, utprøvd og finslipt i atelierer og verksteder før resultatene – eller gjerne også prosessene – ble sluppet løs og brynt mot publikum.

Som i annen forskning er både eksperimentet, teoretisk underlag og utvikling og metodebevissthet viktig for det kunstneriske utviklingsarbeidet, noe professor Mads Gamdrup kan tjene som bilde på. Han undersøker fotografiets grenser og muligheter ut fra Newton og Goethes fargeteorier. Ved hjelp av en spesialteknikk kalt Monochrome Colour Noise bearbejdes hver farges enestående resonans ved å skape grader av transparens innenfor den enkelte fargeenhet – fra ren farge til rent lys.

Gamdrup gjør bruk av en fargepalett samlet gjennom årene ut fra den pikselerte støyen, som er oppstått i overføringen av egne analoge fotografier til digitalt fotografi. I mørkerommet defineres fargene på fotopapir via forskjellige bølgelengder av lys visualisert som gradueringer av striper, drypp eller bobler. Ved å benytte fotografiens tekniske utgangspunkt som grunnlag for sine fargekomposisjoner peker han på en historisk dobbelttydighet mellom kunst og teknikk i dette mediet.

Professor i maleri ved Kunstakademiet, John Murphy, trakk publikum til i alt fire utstillinger i Brussel, Toulouse og Les Arques i 2009, hvorav tre gruppeutstillinger og én separatutstilling. Akademiets Regina Möller hadde også et svært aktivt år med arbeider som ble vist i flere byer og visningssteder, først og fremst i Danmark og Tyskland.

Ulf Teljer og Alex Booker er andre kunstnere som delte fruktene av sitt kunstneriske utviklingsarbeid med et bredere publikum i 2009.

Kvinnene publiserer mest

Den vitenskapelige publiseringen som ga uttelling i form av publikasjonspoeng falt i 2009 med nær 30 prosent fra toppåret 2008. Det ble i alt produsert 30 publikasjonspoeng i tidsskrifter med refereerordning godkjent på nivå 1 og på nivå 2, samt i vitenskapelige bokutgivelser. Utgivelser på nivå 2 gir størst uttelling i rapporteringssammenheng.

Følgende internasjonale og nasjonale poenggivende fagtidsskrifter var å finne på publikasjonslisten til ansatte ved AB-fakultetet i 2009:

- Building Research & Information (nivå 2)
- Nordisk arkitekturforskning (nivå 2)
- Suomen Antropologi (nivå 1)
- Advanced Engineering Informatics (nivå 1)
- Norsk Antropologisk Tidsskrift (nivå 1)
- Arkitektur N (nivå 1)
- European Journal of Spatial Development (nivå 1)
- Energy Policy (nivå 1)
- Climate and Development (nivå 1)

Fordelingen mellom publisering på nivå 1 og nivå 2 viser en klar overvekt av nivå 1-publisering, med 83,3 prosent, mot 16,7 prosent på nivå 2. Dette er godt under NTNUs målsetting om at 25 prosent av publiseringen skal skje i publikasjoner på vitenskapelig nivå 2.

Fakultetets ansatte publiserte i to nivå 2-tidsskrifter i 2009. Til sammenligning fikk man innpass i hele seks nivå 2-tidsskrifter året før.

Det er i hovedsak kvinnene ved AB-fakultetet som publiserer i fagfellevurderte fora: hele 78 prosent av publikasjonspoengene er skaffet til veie av de vitenskapelig ansatte på kvinnesiden – en forsterkning av trenden fra 2008.

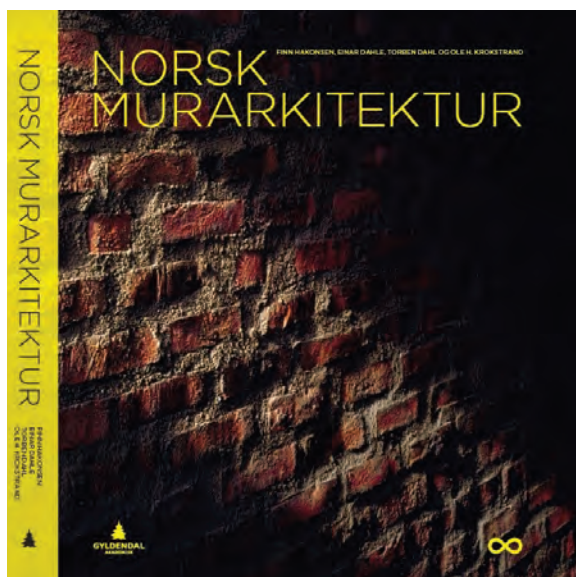
Første norske fagbok om murverk

Blant årets største utgivelser var *Norsk murarkitektur*, en fagbok for arkitekter og arkitektstudenter, men også en inspirasjonsbok for alle som er opptatt av byggekunst i et holdbart materiale. Norge kan vise til mange praktfulle bygninger i mur, tegnet av noen av landets ledende arkitekter. Ifølge medredaktør og -forfatter Finn Hakonsen ved Institutt for byggekunst, historie og teknologi er utgivelsen tenkt som en brobygger mellom byggekunst og byggeteknikk, og kan leses i sammenheng eller brukes som et oppslagsverk.

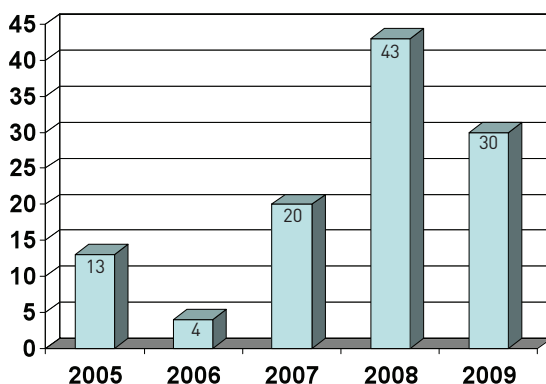
Den første av bokens tre deler omhandler murverket som byggematerial, råmateriale for det som kan bli arkitektur. Murverket presenteres historisk og

Finn Hakonsen leser i sin egen bok utenfor Erkebispegården i Trondheims sydfly. Gjenoppbyggingen av det brannherjede anlegget ble prosjektert av Eggen Arkitekter AS, og ferdigstilt i 1997. Bygget fikk den nasjonale Murverksprisen i 1999, og er blant de om lag femti byggene som blir utførlig beskrevet i boken *Norsk murarkitektur*.

Norsk murarkitektur, Gyldendal Akademisk.

Publikasjonspoeng AB-fakultetet 2005-2009.

kulturelt, men også teknologisk og miljømessig med vekt på grunnleggende konstruksjonsprinsipper.

Del to viser i tekst og bilder murale landmerker, arkitektene og prosessene bak, de fleste norske, men også utenlandske. Bokens siste del inneholder viktige norske murverksbygninger fra nyere tid presentert med tekst, tegninger, detaljer og bilder, samt et tillegg med mye praktisk stoff for den prosjekterende.

Tidsskriftet Nordisk Arkitekturforskning

Fakultet for arkitektur og billedkunst har siden 2006 hatt redaksjonelt ansvar for tidsskriftet *Nordisk Arkitekturforskning / Nordic Journal of Architectural Research*. Dette er Nordens eneste arkitekturforskningstidsskrift på vitenskapelig nivå 2, og også eneste periodika på nivå 2 som utgis ved NTNU.

Fagfellevurderingen består av en såkalt "double blind review", og over tjue forskere fra brorparten av Nordens arkitektskoler bidro med fagfellevurderinger i tidsskriftets utgivelser i 2009: ett ordinært nummer og ett dobbelnummer. Sistnevnte var et temanummer om arkitektkonkurranser.

De aller fleste artiklene, mellom 80 og 90 prosent, er skrevet på engelsk, men det er også anledning til å publisere på ett av de skandinaviske språkene, under forutsetning av at sammendraget holdes på engelsk.

Førsteamanuensis Eivind Kasa ved Institutt for byggekunst, form og farge har siden 2006 vært redaktør for tidsskriftet, som eies av Nordisk Forening for Arkitekturforskning.

Det er også verd å nevne at flere av fakultetets ansatte opplevde å se sine artikler på trykk i vitenskapelige antologier fra renommerte utenlandske forlag i 2009, eksempelvis Wiley & Sons med boken *Architectural Management*. International research and practice. Et annet eksempel er forlaget Nova Science Publishers, med boken *Urban Sustainability and Governance*.

Temahefteserien innen eiendomsutvikling og forvaltning fra lokale Tapir Akademisk Forlag har også gitt uttelling i form av publikasjonspoeng.

Rekordmange mediebidrag

Våre dyktige studenters innsats manifesterte seg i mye medieomtale av AB-fakultetet i 2009. Vi telte over 400 medieoppslag i Retriever fra arkitektinstituttene, og mer enn 200 fra Kunstakademiet. I tillegg saker fra utland, etermedier, bransjetidsskrifter og papirmedier som ikke fanges opp av Retriever. Vi så et høyere antall medieoppslag enn året før totalt, og fordelt på flere medier.

De i alt fire avgangsutstillingene for arkitektstudiet og ved Kunstakademiet genererte, tradisjonen tro, medieoppslag "i alle kanaler". Men det største enkeltstående høydepunktet for fakultetet i 2009 var nok opprettelsen av The Research Centre on Zero Emission Buildings (ZEB). Senteret vil de neste åtte årene ha rundt 300 millioner til disposisjon for å utvikle nye bærekraftige løsninger og produkter for fremtidens bygg. Over 70 artikler i norske og internasjonale medier i 2009 har gjort ZEB godt kjent fra dag 1.

Et prosjekt som overgikk ZEB i medieomtale, var studentinitiativet Tyin Tegnastue, en frivillig organisasjon som arbeider humanitært gjennom arkitektur. Fem arkitektstudenter ved NTNU sto bak, og prosjektene ble finansiert av over 60 norske bedrifter, samt private bidrag. Blant byggene som ble oppført i 2009 er Soe Ker Tie House, boliger for nesten femti flyktningebarn i en liten landsby på grensen mellom Thailand og Burma. Tyin-prosjektene mottok massiv omtale i medier fra 17 land, fra Dagens Næringsliv og NRK, til CNN og verdens største arkitektutidsskrift, Architectural Review, samt i tre internasjonale bøker om arkitektur.

Mye oppmerksomhet fikk også det eksterntfinansierte forskningsprosjektet som skal utvikle en klimanøytral bydel på Brøset, med tung deltakelse fra forskere og studenter ved AB-fakultetet.

FRIDA-dobling

2009 var et godt år for det brede spekteret av formidlingstiltak som skjer ved AB. Registreringene i FRIDA økte med over hundre prosent i forhold til 2008, som også det var et solid formidlingsår. Over fire hundre oppføringer ble det i 2009, hvorav mediebidrag utgjorde halvparten.

Verdt å merke seg er at det i tillegg til dette ble publisert over fire hundre artikler i ulike mediekanaler som ikke ble registrert på grunn av at de faller utenfor etablerte FRIDA-kategorier. Dette gjaldt først og fremst omtale av studenters prosjekter og utstillinger, samt omtale av våre kunstnere og arkitekters arbeider i utenlandske bøker og tidsskrifter. Typiske eksempler her var Tyin-prosjektene – behørig omtalt i alle verdens ledende arkitekturtidsskrifter, men ikke registrerbart i FRIDA

Slik kunne Garborgsenteret blitt

- Dette er et innspill i en debatt. Jeg for all del håper at ikke er over, sier arkitekt Guro Lokeland Hovda, som i sin diplomoppgave fra arkitektlinjen på NTNU har tegnet Garborgsenteret inn i Knudshaio.

Masteroppgavene i arkitektur går ofte inn i konkrete, eksisterende problemstillinger omkring byutvikling eller prosjektering av planlagte bygg. Det kan bli mediadebatt av slikt. Noen opplever til og med å se masterprosjektet realisert.

Forelesningsrekken *Arkitekturkveld i Dokkhuset* trakk full sal. Foredragene ble filmet og tilrettelagt av Multimedesenteret ved NTNU og publisert på iTunes.

Tyske Ariane Spaniers plakattedesign til *Arkitekturkvelder i Dokkhuset* har fått mye internasjonal heder for god design. Flere av plakaten ble håndplukket til utstillingene *Moscow International Biennale of Graphic Design Golden Bee*, og *100 best posters in Germany, Austria, Switzerland*.

Det premierte barnehjemsprosjektet Soe Ker Tie House av Tyn Tegnestue sto ferdig i februar 2009.

Masterstudent Ingvild Kjær Toftes verk *Liljekamufasje*. Akvarell projisert på Nidarosdomens vestfront, som en del av kunsthappeningen *Paint My House*, under International Student Festival in Trondheim (ISFIT), 2009.

Maleri av Anne Grefstad, også hun masterstudent ved KiT, fra den kritikerroste utstillingen *Fasade* ved Galleri Ismene i 2009.

– eller Sami Rintala, som både mottok internasjonale priser og ble viet stor plass i flere utenlandske bøker og tidsskrifter som omtalte hans nyskapende arkitektur som internasjonal toppklasse.

Om vi ser på mediedekning her hjemme, var det Adresseavisen (på papir) som var flinkest til å skrive om fakultetets virksomhet på arkitekturfeltet i 2009, ifølge medieanalyse gjennom Retriever. Derneft fulgte Arkitektnytt (papir og nett), Universitetsavisa (nett), Under Dusken (papir og nett), Adresseavisen (nett), Byggeindustrien (nett), Teknisk Ukeblad (nett), Trønder-Avisa (papir), Aftenposten (papir), Fosna-Folket (papir), Bergens Tidende (papir), Teknisk Ukeblad (papir), Byggaktuelt (nett), Dag og Tid (papir), Dagens Næringsliv (papir), Bergens Tidende (nett), samt en lang rekke nasjonale, regionale og lokale medier med sju eller færre oppslag hver.

Artikler om Kunstakademiet så vi klart flest av i Adresseavisen. Søkte vi i Retriever på Kunstakademiets ansatte, fant vi imidlertid svært mye medieomtale, ikke minst internasjonalt, av eksempelvis professor Anne Karin Furunes, professor Mads Gamdrup og førsteamanuensis Christel Sverre. Det var derimot sjelden at institusjonstilhørighet (KiT og/eller NTNU) ble nevnt når ABs etablerte kunstnere ble omtalt i mediene.

Utstillinger og øvrig formidling

Seminarrekken *Arkitekturkveld i Dokkhuset* samlet ca. 1.200 tilhørere fordelt på fire torsdagskvelder, der noen av verdens mest anerkjente arkitekter innledet. Her redegjorde også Kulturminister Trond Giske for Regjeringens nye arkitekturpolitikk, der AB hadde vært en aktiv pådriver i arbeidet med å synliggjøre behovet og kunnskapsgrunnlaget for å skape en arkitekturpolitikk både lokalt og nasjonalt. Fra 2 treff på søkeordet "arkitekturpolitikk" i Atekst/Retriever i 2005, til 180 treff i 2009, forteller mye.

AB var svært synlig gjennom utstillinger og annen kunstnerisk presentasjon i 2009. Sterke kunstnernavn som Christel Sverre og Mads Gamdrup, med felles utstilling på Trondheim senter for samtidskunst, Jostein Kirkerud med utstillinger på Galleri SG og Trondheim kunstmuseum Gråmølne, og Anne-Karin Furunes med deltakelse på blant annet Art Basel og Venezia Biennalen, var noen av de som gjorde seg bemerket med kunstnerisk vellykkete utstillinger og solid salg nasjonalt og internasjonalt i 2009.

En betydelig del av kunstneriske presentasjoner skjedde utenfor NTNU, som Høstutstillingen, Art Basel, Carnegie Art Awards verdensturné, samt i gallerier og museer både nært og fjernt.

Fakultetet produserte to masterutstillinger for avgangsstudentene i arkitektur, og flere semesterutstillinger. Disse ble godt besøkt av både representanter fra bygg-, anleggs- og eiendomsbransjen, samt et mer allment publikum. Om lag 50 medieoppslag fulgte disse utstillingene.

AB sto bak både bachelorutstillingen *Bachelors*, *Even* og masterutstillingen *State of Change* for avgangsstudentene ved Kunstakademiet. I tillegg ble det avholdt semesterutstillinger og *Åpent akademi*, noe som trakk mange besøkende. Fulle hus også på andre utstillingsarenaer der KiTs studenter og ansatte bidro, som i samarbeidsprosjektet *3D* på Trøndelag senter for samtidskunst, der KiT-studenter og kunstkritikkstudenter fra HF-fakultetet skapte spennende møter som resulterte i bok og utstillingene *Et rop i skogen?* og *Hand to Eye*.

Studenter fra KiT bidro også til en fantastisk lyssetting av Nidarosdomen under ISFIT-festivalen. Flere av disse var initiativtakere til trondheimkunsthall.com, en ny nettportal med fokus på kunstscenen i Trondheim. På nettsiden publiseres billedreportasjer, videointervjuer, kunstkritikk og omtaler, essay og debattinnlegg.

AB-folk deltok i løpet av året i nærmere 70 utstillinger. Det er dessuten verdt å nevne andre tiltak med kunnskapsformidling i sentrum, som fakultetets forskningsdag (vår og høst), *Lysdagen*, *Tredagen*, *Åpen Dag*, studentblogger, *Researchers Night* og mye mer.

Brukerrettet formidling

AB utarbeidet i 2009 eget formidlingsmateriale beregnet på et allment publikum, og ikke minst for kolleger, fagfeller og "bransjen". Fakultetets store årbok utgitt på engelsk, *Studies and Research 06-08*, stilte i en egen klasse. Det ble også produsert en rekke utstillingskataloger.

Interaksjon med publikum utenfor academia var hovedsaken i frokostmøtene Klimax på Dokkhuset, en arena der ulike sektorer møttes til diskusjon omkring hvordan byggebransjen møter klimautfordringene.

Allmenn- og brukerrettet formidling av nyheter om våre aktiviteter skjedde også gjennom fakultetets nettsider www.ntnu.no/ab på norsk og engelsk (77 saker i 2009), gjennom pressemeldinger og månedlige nyhetsbrev (12 utsendelser i 2009), samt via det europeiske forskningsformidlingspressesenteret Alpha Galileo.

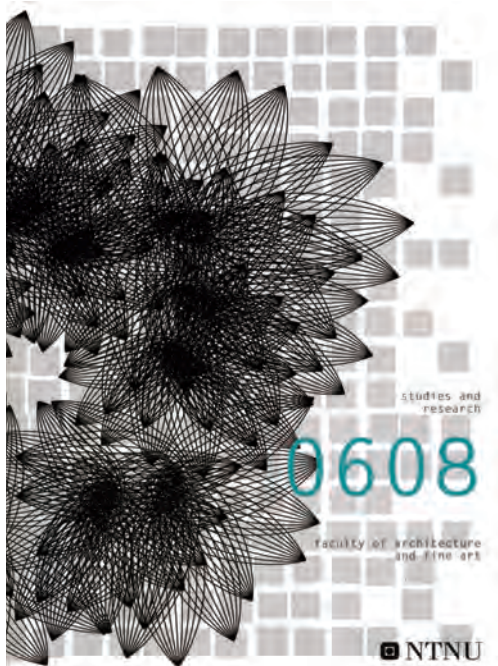
Nyhetsbrev og pressemeldinger gikk til de fleste arkitektkontorene i Norge, til NTNU-ledelsen, til fakultetets egne ansatte og etter hvert også studentene, samt arkitektskolene og arkitektforeningene i Norden.

Ove Kvaviks verk *The Descent* fra bachelorutstillingen *Bachelors*, *Even*.

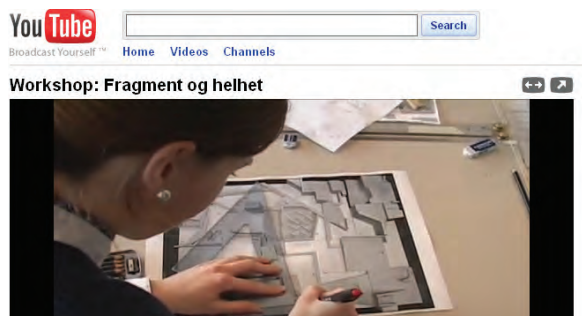
Eileen Garmann Johnsen lærte bort dragebyggerhemmeligheter for elever i videregående skole under *Researchers Night*.

Fakultetets årbok ble for første gang publisert på engelsk, og distribuert i stort opplag til nåværende og mulige samarbeidspartnere både internasjonalt og i Norge – en god profilering av fakultetets aktiviteter, status og visjoner.

Det rikt illustrerte referanseverket *Arkitekturguide til Trondheim*, utgitt første gang i 1999, kom i 2009 ut i bokhandelen i oppgradert utgave. Ny var også en egen «utklippsguide» på engelsk. Helge Solberg var redaktør for begge bøkene.

Flere workshops ble i 2009 dokumentert i levende bilder og publisert på Youtube.com.

Også arkitekturbiblioteket har tatt i bruk Youtube.

Utsendelsene nådde dessuten viktige samarbeidspartnere som NAL, Enova, Husbanken, SINTEF, Norsk Form, offentlige instanser som Norsk Kulturråd, Kommunal- og regionaldepartementet, med flere. I Regjeringens arkitekturpolitiske dokument som kom i august 2009, var hele 13 departementer involvert, så arkitekturfeltet berører mange.

Nyhetsbrevet gikk likeledes til byplankontor, kommunepolitikere i Trondheim med ansvar for eiendom, byutvikling og planlegging, og til et utvalg lokale, regionale og nasjonale medier. Og sist, men ikke minst, ble nyhetsbrev og pressemeldinger distribuert til bransjetidsskrifter som Teknisk Ukeblad, Arkitektnytt, Arkitektur N, Byggaktuelt, Byggindustrien og FDV. Mellom 800 og 1.500 leste hver utsendelse i 2009. Avmeldinger fra det elektroniske nyhetsbrevet var omtrent ikke-eksisterende – et tydelig signal om at vi nådde riktige målgrupper, og at de opplevde informasjonen fra AB-fakultetet som interessant og relevant.

Arkitekturbiblioteket

NTNU Universitetsbiblioteket var viktig for både undervisning, forskning og formidling – også i 2009. Her en liten smakebit på hva våre gode kolleger ved avdelingen for arkitektur/bygg/design bidro med:

- Bibliotekpresentasjon for nye studenter på YouTube.
- FagVIKO for arkitektur: Veiledning i søking, kritikk, vurdering, bruk av faginformatjon.
- Wikipedia: Biblioteket engasjerer seg for å heve kvaliteten på artikler relatert til norsk arkitektur.
- Mer enn 100 av bibliotekets tidsskrifter er digitalt tilgjengelige.

Tilvekst:

- E-bøker: ca. 200 innen bibliotekets fagområder. I tillegg håndbøker og oppslagsverk.
- Ca. 1000 trykte bøker.

Besøk og utlån av trykt litteratur gikk noe ned, som følge av digital tilgang til mange ressurser. Biblioteket fulgte opp fakultetets satsningsområder og utstillinger i korridoren, med egne utstillinger knyttet til relevant litteratur, og det ble undervist i informasjonssøking for ABs studenter og ansatte.

Bibliotekets årlige pepperkakehusbakekonkurranse kom inn i studieplanen i 2009, som øving i faget AAR4405. Årets konkurranse fikk endog nasjonal medieomtale for hjelpen til å gjenreise den vandaliserte pepperkakebyen i Bergen.

Et tema som engasjerer

I 2009 ble arkitekturpolitikk for alvor satt på det nasjonale sakskartet. Krefter ved Fakultet for arkitektur og billedkunst engasjerte seg naturlig nok i dette feltet, noe som blant annet resulterte i viktige innspill til Regjeringens dokument *arkitektur.nå*.

Her sier Regjeringen at den ønsker å løfte arkitekturen, gjennom en ny, helhetlig arkitekturpolitikk. Det pekes på at bygninger, byer og tettsteder møter nye utfordringer knyttet til klimaendringer, vekst og transformasjon, noe som medfører behov for ny kunnskap og kompetanse både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Som landets største miljø for utdanning av arkitekter, er det naturlig at AB-fakultetet ved NTNU har betydning for Regjeringens måloppnåelse i arkitekturpolitikken, og ikke minst som en pådriver for stadig å utvikle og foredle denne.

Hele 13 departementer var involvert i å utforme en arkitekturpolitikk på nasjonalt nivå, en vektig bekreftelse på arkitekturfeltets komplekse og sektorovergrepene karakter.

arkitektur.nå legger til grunn at myndighetene ønsker å konsentrere det arkitekturpolitiske arbeidet mot følgende ni tematiske satsingsområder:

- Stedsutvikling
- Bærekraft
- Universell utforming
- Det offentlige som forbilde
- Helse
- Kulturarv og samtidsuttrykk
- Kunnskapsutveksling
- Næringsperspektiv
- Profilering og identitetsbygging

Også lokalt i Trondheim var arkitekturpolitikk et diskusjonstema i 2009. Blant annet utløste kronikken *Arkitekturpolitikk – også for Trondheim?* av dekanus Tore Haugen en bred og engasjert debatt i Adresseavisen, der så vel arkitekter som politikere tok pennen fatt.

En arena for arkitekturpolitisk meningsutveksling ble også skapt i Dokkhuset, der AB-fakultetet i samarbeid med Norsk Form og Trondhjems Arkitektforening arrangerte flere åpne arkitekturkvelder høsten 2009, med kjente arkitekter fra hele verden. Det var også her daværende kulturminister Trond Giske valgte å presentere Regjeringens arkitekturpolitiske manifest *arkitektur.nå*.

Arkitekturpolitikk – også for Trondheim?

Urbanisering og tilknytning: Vi trenger en helhetlig arkitekturpolitikk som kan definere både visjoner og retningslinjer i Trondheim, mener kronikkforfatteren.

TORE I. HAUGEN Professor og dekanus ved Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU. Foto: Arne Røed

EMNEORD

Administrasjon Trondheim
kommune Sinterf Brattens
Midtbyen Trondheim Politikk
NTNU Hus Kultur Energi
Fokus

Det meste av tida er vi i ein arkitektonisk samanheng. Huset vi bur i, arbeidsplassen vår, skular, vegar, parkar; byrommet og dei fysiske omgjevnadene utgjer ei viktig ramme for livet vårt. Så kvifor finst det ingen arkitekturpolitikk i Trondheim kommune?

TORE I. HAUGEN PROFESOR OG DEKANUS VED FAKULTET FOR ARKITEKTUR OG BILDEKUNST, NTNU. Publisert: 19.05.2009 kl. 08:59
Sist rettet: 18.05.2009 kl. 10:00

Kan få arkitekturpolitikk

På trappa: Arkitekter møtte politikere. Temaet var behov for overordnet arkitekturpolitikk. Fra trykkebragstad, Fredrik Skottelag, Hildegarde Rasmussen, Kjersti Hestvedt, Inger Johanne Rasmussen og Odd Anders Wåh.

Trondheim kan bli den første byen i Norge som får en overordnet arkitekturpolitikk. Det trengs.

TRONDHJEM LINDBERG Publisert: 08.06.2009 kl. 09:23
Sist rettet: 08.06.2009 kl. 09:26

Enkelte politikere i Trondheim er i ferd med å innse at de må ta seg selv i nakken. De må lære mer om et fagfelt som har avgjørende betydning for hva slags by vi skal ha. Det får de nok anledning til hvis de skal være med på å...

Politikerne må lære mer om et fagfelt som har avgjørende betydning for hva slags by vi skal ha.

EMNEORD

Næringsliv Trondheim kommune
Klima Trondheim Politikk
NTNU KrF

Hestkampanje

Mange gode tilbud på Golf, Passat, Tiguan og Touareg!

NTNU FORD

Se alle tilbudene >>>

Møller Bil Trondheim

SKATTELISTER INNETTSÅRET 2008

Navn: Alder: 12 1 år

Oppgjør: Postnr: Inngitt: Født år:

MENINGER

På den annen side søndag 18.11.2007

Moonwalker

I Tsjad, et sted i den sørlige grensen, står arkitekter og trekker seg opp av brennen. I en brenn

På alle andre steder står de i kø og venter.

Trond Giske presenterer Regjeringens arkitekturpolitikk i Dokkhuset.

Masteroppgaven er godkjent – arbeidslivet som arkitekt venter!

Hold kontakten med studiekompiser og NTNU

Etter diplomen spres studentene for alle vinder, og man mister gradvis kontakten med venner og kolleger fra studietiden.

NTNU har bygget opp en alumniorganisasjon og et nettsted der man kan registrere opplysninger om seg selv, og ha et felles sted for å finne igjen kontaklinformasjon om tidligere medstudenter. NTNU Alumni er universitetets offisielle virksomhet for tidligere studenter ved NTNU og dets forløpere, som NTH og AVH.

NTNUs alumnusnettverk har siden oppstarten i 2006 vokst seg størst i Norden med sine 24.000 medlemmer, fordelt på om lag 200 ulike undergrupper (subalumnier) på institutter, blant linjeforeninger, studentorganisasjoner, de ulike fagenes årskull, og dessuten bedriftsalumnier og geografiske alumnier.

AB-fakultetet opprettet en ny subalumni for arkitekt i 2009, og vi har allerede over 500 arkitekter og kunstere med utdanning fra fakultetet i basen.

Å melde seg inn i NTNU Alumni er både enkelt og gratis, og både arkitektstudiet og Kunstakademiet har nå egne grupper under NTNU Alumni. Her kan du finne drømmejobben, lese intervjuer av studenter, kolleger og tidligere lærere, følge med på faglige blogger, få gratis adgang til kulturarrangementer og mye mer. Nettsidene byr på gode verktøy til selv å arrangere eller melde deg på for eksempel gjensynstreff. Klasselister for perioden 1915 til 1994 er også tilgjengelig her.

NTNU Alumni kan dessuten tilby etterutdanning, kurs og konferanser ved NTNU, kulturtilbud, nyhetsbrev fra NTNU på e-post, forskningsmagasinet Gemini gratis i postkassa, og mye mer.

Hvem kan bli medlem?

- Alle som har tatt en akademisk grad ved NTNU eller en av NTNUs forløpere
- Nåværende studenter med mer enn 30 studiepoeng eller som har påbegynt en 2-årig master
- Administrativt ansatte i minimum 30 prosent stilling ved NTNU og vitenskapelig ansatte uansett stillingsandel

Egen side for arkitekter på NTNU Alumni. Registrering og medlemskap er gratis.

70 år, femti av dem ved NTH/NTNU: Hallvard Selmer ble feiret i 2009, og jubileumsintervjuet kan leses på alumnisidene for arkitekt.

TIDSSKRIFTPUBLIKASJONER 2009

Anker, Marie Louise.

De stygge kulturminner. Verdivurderinger og begrunnelse for bevaring av kontroversielle kulturminner og kulturmiljøer, sett i lys av verneteoretiske perspektiver. *Nordisk arkitekturforskning* 2009; Volum 21.(1) s. 60-71

Braathen, Martin.

Studenter skriver. Anmeldelse av boken "Arkitektstudenter skriver: Om museet". *Arkitektur N* 2009; Volum 91.(4) s. 74-74

Braathen, Martin.

Uten motstand. Anmeldelse av boken "Kristin Jarmund Arkitekter". *Arkitektur N* 2009; Volum 91.(5) s. 83-83

Eriksen, Siri; Øyen, Cecilie Flyen; Kasa, Sjur; Underthun, Anders.

Weakening adaptive capacity? Effects of organizational and institutional change on the housing sector in Norway. *Climate and Development* 2009; Volum 1.(2) s. 111-129

Fiskaa, Helge.

What can we learn from previous attempts at Master Planning in Norwegian Rural Municipalities?. *European Journal of Spatial Development* 2009 s. 1-22

Flack, Sverre.

Center for strategisk byforskning [AAA]: Bæredyktig Kompakt By. *Nordisk arkitekturforskning* 2009; Volum 21.(2/3) s. 174-175

Flack, Sverre.

"Mellomlandet". *Plan : Tidsskrift for samfunnsplanlegging, byplan og regional utvikling* 2009 s. 4-11

Hansen, Geir Karsten; Klungseth, Nora Johanne.

Bygningers brukskvalitet. *Norsk VVS* 2009 (3) s. 50-53

Hansen, Geir Karsten; Klungseth, Nora Johanne.

Hva er en bygnings brukskvalitet, og hvordan vurdere den?. *FDV bladet* 2009 (1) s. 16-17

Hansen, Geir Karsten; Klungseth, Nora Johanne.

What is a building's usability?. *European FM Insight* 2009 (10) s. 17-17

Hauge, Åshild Lappegard; Støa, Eli.

"Here you get a little extra push": The meaning of architectural quality in housing for formerly homeless – a case study of Veiskillet in Trondheim, Norway. *Nordisk arkitekturforskning* 2009

Haugen, Tore I.

Arkitekturpolitikk – også for Trondheim? *Adresseavisen* 2009 s. 31-31

Haugen, Tore I.

Et fagområde i vekst - Eiendomsforvaltning, vedlikehold og verdiskring har blitt politisk akseptert og viktig.. *Temaavisen - Eiendomsforvaltning* 2009

Haugen, Tore I.

Kjempesatsing på energivennlige hus. *Adresseavisen* 2009 s. 4-4

Jarulaitiene, Giedre.

Seminar Report. Experimenting the Visual in Art and Anthropology: The Ethics of Research and Collaborations. NTNU 29th-30th October 2008. *Suomen Antropologi* 2009; Volum 34.(2) s. 53-57

Klakegg, Ole Jonny; Olsson, Nils.

Hvem eier et statlig prosjekt?. *Stat og styring* 2009; Volum 19.(2) s. 8-11

Klungseth, Nora Johanne; Hansen, Geir Karsten.

How to Evaluate Usability. *European FM Insight* 2009 (11) s. 12-12

Larsen, Knut Einar.

Månedens bilde. *Arkitektnytt* 2009 (4) s. 30-31

Larsen, Knut Einar.

Rundt neste hjørne: Digitalt produsert arkitektur. *Arkitektur N* 2009 (1) s. 34-39

Larsen, Knut Einar.

Storsamling i europeisk trebyggeindustri. *Magasinet Treindustrien* 2009 (1) s. 19-19

Lauvland, Gro.

Arkitektur som skohorn – en anmeldelse av regjeringens nettsted www.stedsutvikling.no. *Arkitektur N* 2009; Volum 04. s. 30-35

Lund, Fredrik.

Kreativitet og realisme, *Arkitektnytt* nr. 10, november 2009, side 15.. *Arkitektnytt* 2009

Matusiak, Barbara.

Anmeldelse av boken: Klima og arkitektur. *Nordisk arkitekturforskning* 2009

Matusiak, Barbara; Fosse, Per.

Dagslysspreferanser for synshemmede og normaltsende personer. Fullskala studium i ROMLAB. *Lys, magasin for belysning og lysdesign* 2009 (2)

Matusiak, Barbara; Kolås, Tore; Hunderi, Ola.

Ny metode for evaluering av dagslyssystemer. *Lys, magasin for belysning og lysdesign* 2009 (3)

Matusiak, Barbara; Lloveras, Paula.

Vertikal transparens. *Lys, magasin for belysning og lysdesign* 2009; Volum 3.

Medalen, Tor.

Marcus Johansson and Abdul Khakee: Ethics in City Planning. *Nordisk arkitekturforskning* 2009; Volum 21.(2/3) s. 166-167

Meløysund, Vivian; Gustavsen, Arild; Lisø, Kim Robert.

Unngå byggskader med robuste konstruksjonsdetaljer for energieffektive bygninger. *Byggaktuelt* 2009 (3) s. -

Meløysund, Vivian; Jelle, Bjørn Petter; Grynning, Steinar; Gustavsen, Arild; Baetens, Ruben; Uvsløkk, Sivert.

Vakuumisolasjon. *Byggeindustrien* 2009 (2) s. 29-29

Meløysund, Vivian; Lisa, Kim Robert; Gustavsen, Arild.

Robuste konstruksjonsdetaljer for energieffektive bygninger. *Byggeindustrien* 2009 (12) s. 34-34

Moum, Anita; Haugen, Tore I; Koch, Christian.

What did you learn from practice today? Exploring experiences from a Danish R&D effort in digital construction. *Advanced Engineering Informatics* 2009; Volum 23.(3) s. 229-242

Moum, Anita; Koch, Christian; Haugen, Tore I.

Wheat did you learn from practice today? Exploring experiences from a Danish R&D effort in digital construction. *Advanced Engineering Informatics* 2009; Volum 23.(3) s. 229-242

Møystad, Ole.

Sverre Fehn obituary. *De Architect* 2009 (2)

Møystad, Ole; Pisters, Hettie.

Growing Infrastructure. *Conditions: Magazine for architecture & urbanism* 2009; Volum 01.(01) s. 42-45

Nilsen, Dag.

Dronningen for vore Minder, en Dronning mellem Europas Minder. *Arkitektur N* 2009; Volum 91.(9) s. 46-53

Nilsen, Dag.

Styggest i by'n [til debatten om Lykkegården, Trondheim]. *Adresseavisen* 2009 s. 29-

Nordby, Anne Sigrid; Berge, Bjørn; Hakonsen, Finn; Hestnes, Anne Grete.

Criteria for salvageability: the reuse of bricks. *Building Research & Information* 2009; Volum 37.(1) s. 55-67

Rustad, Reidunn.

What is Contemporary Architecture? Changes in Architectural Competitions and Architectural Discourse. *Nordisk arkitekturforskning* 2009; Volum 21.(2/3) s. 142-150

Røe, Bjørn.

Stedets tyranni - eller redselen for å "stå stille"? *Arkitektnytt* 2009 [05]

Sartori, Igor; Wachenfeldt, Bjørn Jenssen; Hestnes, Anne Grete.

Energy demand in the Norwegian building stock: scenarios on potential reduction. *Energy Policy* 2009 ;Volum 37.[5] s. 1614-1627

Solberg, Helge.

En sentral informasjonskilde. Anmeldelse av Arkitektur i Nord-Norge. *Arkitektur N* 2009 ;Volum 91.[03/09] s. 73-73

Stoltz, Kenneth.

Arkitekttegnet hus på "samvirkelaget"? *Arkitektnytt* 2009 ;Volum 58.[1]

Støa, Eli; Hauge, Åshild Lappegard; Denizou, Karine.

"Fin kåk" - for hvem? *Arkitektur N* 2009 ;Volum 91.[2] s. 34-41

Svendsen, Sven Erik.

Akademiet og etterutdanning. *Arkitektnytt* 2009 ;Volum 07.

Svendsen, Sven Erik.

Byutvikling i Sør. Plan : *Tidsskrift for samfunnsplanlegging, byplan og regional utvikling* 2009 [01]

Svendsen, Sven Erik.

Huskaos. *Arkitektnytt* 2009 ;Volum 08.

Svendsen, Sven Erik.

Krise og eksport av arkitekteinestener. *Arkitektnytt* 2009 [02]

Svendsen, Sven Erik.

Mot nye tider? *Arkitektnytt* 2009 ;Volum 11.

Svendsen, Sven Erik.

Pionerprosjektet i Storgaten. *Tønsbergs blad* 2009

Svendsen, Sven Erik.

Tore Brantenberg 1934-2009: Human strukturalist. *Arkitektnytt* 2009 ;Volum 02.

Svendsen, Sven Erik; Isdahl, Bård.

Kaktus i retur til Byplansjefen. *Aftenposten Aften* 2009

Svendsen, Sven Erik; Skotte, Hans.

Gjenreisningen i Gasa. *Dagbladet* 2009

Woods, Ruth.

A Nice Dandelion: Visual Experiences at a Shopping Centre in Trondheim. *Suomen Antropologi* 2009 ;Volum 34.[4] s. 70-83

Woods, Ruth.

Løvetann og Oksen: En studie i symbolbruken ved kjøpesentre. *Norsk Antropologisk Tidsskrift* 2009 ;Volum 20.[3] s. 139-150

Woods, Ruth.

Løvetannen og oksen en studie i symbolbruken ved kjøpesentre. *Norsk Antropologisk Tidsskrift* 2009 ;Volum 20.[3] s. 138-150

MEDIEBIDRAG 2009

Blakstad, Siri Hunnes.

Bygningers brukskvalitet. Temaavis eiendomsforvaltning fra Mediaplanet [Avis] 2009-06-08

Brand, Paul.

Omstridt kunstverk på Tynset. NRK [TV] 2009-01-15

Cold, Birgit.

Munch- og Deichmanske-vinnere klare. Teknisk Ukeblad [Internett] 2009-03-27

Gamdrup, Mads.

Fargenes enestående resonans. Adresseavisen [Avis] 2009-01-10

Gamdrup, Mads.

Mads Gamdrup på Christian Larsen. www.kulturstan.se [Internett] 2009-05-13

Gamdrup, Mads.

Stjernefotografer fortolker det danske landskab. Politiken [Avis] 2009-08-10

Haugen, Tore I.

Arkitekturpolitikk i Trondheim. Arkitektnytt [Internett] 2009-05-27

Haugen, Tore I.

Arkitekturpolitisk lappeteppe?. Adresseavisen [Internett] 2009-06-09

Haugen, Tore I.

Dristige havneideer - store dilemma. Adresseavisen [Internett] 2009-06-05

Haugen, Tore I.

Firman acuerdo UNAM-Universidad Noruega de Ciencia y Tecnología. Xinhuanet [Internett] 2009-04-17

Haugen, Tore I.

Nasjonal arkitekturpolitikk - veien videre. Arkitektnytt [Internett] 2009-05-28

Haugen, Tore I.

Problemene tar vi i neste fase. Adresseavisen [Internett] 2009-06-05

Haugen, Tore I; Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Convenio con la Universidad Noruega de Ciencia y Tecnología. Gaceta (UNAM, Mexico) [Avis] 2009-03-19

Hestnes, Anne Grete.

Advarer mot "ingeniørjuletrær". Teknisk Ukeblad [Internett] 2009-06-05

Hestnes, Anne Grete.

Byggenæringen omfavner ZEB. Teknisk Ukeblad [Internett] 2009-02-06

Hestnes, Anne Grete.

Bygger landslag i forskning. Teknisk Ukeblad [Avis] 2009-01-20

Hestnes, Anne Grete.

Bygger landslag i forskning. Teknisk Ukeblad [Internett] 2009-01-20

Hestnes, Anne Grete.

Energiløsninger bør kontraktfestes. Teknisk Ukeblad [Avis] 2009-06-26

Hestnes, Anne Grete.

Energistatsråd besøker miljøsentre. Universitetsavisa [Internett] 2009-02-12

Hestnes, Anne Grete.

Fornuftig arkitektur for fremtiden. forskningsradet.no [Internett] 2009-05-28

Hestnes, Anne Grete.

Green Building in Norway Gets 35 Million Euro Boost. AZO Building [Internett] 2009-02-23

Hestnes, Anne Grete.

I kø for å forske. Teknisk Ukeblad [Internett] 2009-03-16

Hestnes, Anne Grete.

Statsråd vil ha studentene med på råd. Universitetsavisa [Internett] 2009-02-12

Hestnes, Anne Grete.

Storsatsing på bygg- og arkitekturforskning. Arkitektnytt [Internett] 2009-02-20

Hestnes, Anne Grete.

35 million euros to green buildings. Alpha Galileo [Internett] 2009-02-20

Hestnes, Anne Grete; Haugen, Tore I.

Norway commits €36 million to zero-carbon building research. Energy Efficiency News [Internett] 2009-02-27

Høyland, Karin.

NRK Dagsnytt. NRK Dagsnytt [Radio] 2009-12-16

Kirkerud, Jostein.

Blomstrende kreativitet. Trønder-Avisa [Avis] 2009-06-24

Kirkerud, Jostein.

Det utypiske blant det typiske. Adresseavisen [Avis] 2009-01-17

Kirkerud, Jostein.

Går for respekt. Adresseavisen [Avis] 2009-11-12

Kirkerud, Jostein.

Politikk og eventyr. Adresseavisen [Avis] 2009-11-12

Kirkerud, Jostein.

Pusler sammen verden. Adresseavisen [Avis] 2009-11-14

Kirkerud, Jostein.

Tolker tegn, viser vei. Adresseavisen [Avis] 2009-01-10

Larsen, Knut Einar.

NTNU ber om datahjelp. Teknisk Ukeblad [Avis] 2009-06-26

Lauvland, Gro.

Flatpakke puslemøbler. Aftenposten [Avis] 2009-11-25

Leander, Sylvi; Hauge, Åshild Lappegard.

Hvem bor her, da?. Aftenposten [Avis] 2009-08-22

Lloveras, Paula.

formtoday - kit tigers 01 2009 -. youtube.com - [Internett] 2009-09-01

Lloveras, Paula.

Formtoday - Kit tigers 02 2009 -. youtube.com - [Internett] 2009-09-01

Lloveras, Paula.

Formtoday - Kit tigers 03 2009 -. youtube.com - [Internett] 2009-09-01

Lloveras, Paula.

Formtoday - Kit tigers 04 2009 -. youtube.com - [Internett] 2009-09-01

Lloveras, Paula.

formtoday - thewoodway 2009 - action. youtube.com [Internett] 2009-09-01

Lloveras, Paula.

formtoday - thewoodway 2009 - critics. youtube.com [Internett] 2009-09-01

Lloveras, Paula.

formtoday - thewoodway 2009 - fire. youtube.com [Internett] 2009-09-01

Lloveras, Paula.

NOW AND HOW - MADRID - FRESH STUDIOS 2009. youtube.com [Internett] 2009-10-01

Lloveras, Paula.

NOW AND HOW - MADRID FRESH STUDIOS - 2008 - QUICK TRIP. youtube.com - [Internett] 2009-10-01

Lloveras, Paula.

SPACE AND LIGHT WORKSHOP NTNU 2009 42 S. youtube.com [Internett] 2009-10-01

Lund, Fredrik.

To hytter og en pavillon, i Danske Arkitekten nr 14 2009, volum 111, side 18. ISSN: 004-198X. [Avis] 2009-11-01

Manum, Bendik.

Bybyggeren. Aftenposten [Avis] 2009-11-04

Manum, Bendik.

Lei av små leiligheter. Byavisa, Trondheim [Avis] 2009-11-17

Manum, Bendik.

Rom for sin tid. Romerikes blad [Avis] 2009-11-16

Manum, Bendik.

Rom for sin tid. Tønsbergs Blad [Avis] 2009-11-19

Munkejord, Kristin; Hauge, Åshild Lappegard.

Har teke doktorgrad i miljøpsykologi. Hallingdølen [Avis] 2009-06-04

Møystad, Ole.

- Det handler om omdømmebygging. Jarlsberg avis [Avis] 2009-04-25

Møystad, Ole.

BLEST om Bache Gabrielsens plass. Jarlsberg avis [Avis] 2009-10-06

Møystad, Ole.

Furuset kulturpark åpnet. Byggeindustrien [Internett] 2009-05-27

Møystad, Ole.

Gjesten-klage blankt avvist. Jarlsberg avis [Avis] 2009-07-09

Møystad, Ole.

Gjesten-naboer møtte arkitekten. Jarlsberg avis [Internett] 2009-01-17

Møystad, Ole.

Helt vilt, eller?. Jarlsberg avis [Avis] 2009-04-28

Møystad, Ole.

Idédugnad om Bache-Gabrielsens plass. Jarlsberg avis [Avis] 2009-10-10

Møystad, Ole.

Jernbaneverket vil ikke bruke penger på heis. Jarlsberg avis [Avis] 2009-05-23

Møystad, Ole.

Kvartal 15 ett steg videre. Jarlsberg avis [Avis] 2009-01-31

Møystad, Ole.

Presentert i Scape. Jarlsberg avis [Avis] 2009-12-19

Møystad, Ole.

Realistisk satsning. Jarlsberg avis [Avis] 2009-04-30

Møystad, Ole.

Som cognac, daglistue eller boltreplass?. Jarlsberg avis [Avis] 2009-12-15

Møystad, Ole.

Uenige om Gjesten-erstatteren. Jarlsberg avis [Avis] 2009-02-14

Møystad, Ole.

"Vertikalforbindelsen" verdenskjent. Jarlsberg avis [Internett] 2009-04-23

Møystad, Ole.

Vertikalforbindelsen verdenskjent. Jarlsberg [Avis] 2009-04-23

Nango, Joar.

- Ikke bygg en gigantisk lavvo. NRK Trøndelag [Internett] 2009-03-03

Rintala, Sami.

Boxhome. Arhitectura [Avis] 2009-03-01

Rintala, Sami.

Ferden mot sogene. Telemarksavisa [Avis] 2009-10-03

Rintala, Sami.

Få arkitekter søkte om støtte. Arkitektnytt [Internett] 2009-03-03

Rintala, Sami.

Internasjonale øyne på Seljord. Telemarksavisa [Avis] 2009-09-26

Rintala, Sami.

Kamp om barnehagebarn. Tvedestrandposten [Internett] 2009-08-30

Rintala, Sami.

Kamp om barnehagebarn. Tvedestrandposten [Avis] 2009-08-27

Rintala, Sami.

Med internasjonale øyne på Seljord. Telemarksavisa [Internett] 2009-09-25

Rintala, Sami.

Park med sikkakkunst. Adresseavisen [Avis] 2009-09-02

Rintala, Sami.

Rintala og Eggertsson på Vardøhus festning. Arkitektnytt [Internett] 2009-08-25

Rintala, Sami.

Ska ni bygga, bygg i Timbuktu. Hufvudstadsbladet [Avis] 2009-08-29

Rintala, Sami.

Skal sørge for at flere får se sjøorm. NRK Telemark [Internett] 2009-10-02

Rintala, Sami.

Skeptisk til privat løsning. Tvedestrandposten [Avis] 2009-09-05

Rintala, Sami.

Vil vekke internasjonal interesse. Tvedestrandposten [Avis] 2009-09-12

Rintala, Sami; Skotte, Hans Narve.

Safe Haven Library, Thailand by TYIN. Architectural review [Internett] 2009-08-04

Rintala, Sami; Skotte, Hans Narve.

Soe Ker Tie Houses, Thailand by TYIN. Architectural review [Avis] 2009-11-01

Rohde, Erling Stuart.

Arkitektstudenter bygger japansk tehus i Selbu. NRK Trøndelag [Radio] 2009-10-28

Rohde, Erling Stuart.

Bygger japansk tehus i Selbu. TV-Adressa [TV] 2009-11-10

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

"Arkitektstudentenes Samfunnsengasjement". NRK P2 [Radio] 2009-11-05

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Arkitektutdanning i endring. Arkitektnytt [Internett] 2009-03-03

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Frykt og avsky i Trondheim. Universitetsavisa [Internett] 2009-03-13

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Kan få arkitekturpolitikk. Adresseavisen [Internett] 2009-06-08

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Kriminalitet og retten til det offentlige rom, samtidslaboratorium 1. RadioRevolt [Radio] 2009-03-13

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Trondheim som arkitektonisk laboratorium?. Arkitektnytt [Avis] 2009-06-01

Skotte, Hans Narve; Rintala, Sami.

Bygger for thaibarn. Under Dusken [Avis] 2009-04-21

Stoltz, Kenneth.

NTNU-studenter priset av Statsbygg og Arkitektbedriftene i Norge.. Arkitektnytt [Internett] 2009-03-16

Stoltz, Kenneth.

Pris for studie av samhandling.. Arkitektnytt [Internett] 2009-10-19

Stoltz, Kenneth.

Studentprosjekt i Litldalen vant Statsbygg-pris.. Arkitektnytt [Internett] 2009-10-16

Stoltz, Kenneth.

The Times they are a-changin'. Universitetsavisa [Internett] 2009-11-19

Strand, Nina; Hauge, Åshild Lappegard.

En kvalitetsbolig i et godt nabolag kan ha betydning for å komme ut av rusmisbruk og kriminalitet, viser ny studie.. Tidsskrift for norsk psykologforening [Avis] 2009-11-15

Støa, Eli; Abelsen, Atle.

Klimanøytral bydel. forskning.no [Internett] 2009-10-25

Støa, Eli; Abelsen, Atle.

Klimanøytral bydel. Energiteknikk [Avis] 2009-11-01

Støa, Eli; Storli, Liv Turid.

Fra hytteeier til boligbaron. Friluftsliv [Avis] 2009-04-01

Sverre, Christel.

Fargenes enestående resonans. Adresseavisen [Avis] 2009-01-10

Vike, Tone Rønning; Hauge, Åshild Lappegard.

Liv i hus og rus. Dagens Næringsliv D2 [Avis] 2009-12-04

Weisser, Agnete; Hauge, Åshild Lappegard.

Huset- verktøy mot et bedre liv. Adressa [Avis] 2009-05-15

Wellinger, Steffen.

Arkitekthjelp til Turistforeningen omtale av Arkitekthjelpen NUT - Prosjekt for ny turisthytte på Høgevarde Fagansvarlig Steffen Wellinger. Bergens Tidene Hus og hjem [Avis] 2009-02-20

Wellinger, Steffen.

Arkitekttegnet marthasbod, artikkel i Adresseavisen. [Avis] 2009-06-24

Wellinger, Steffen.

Arkitekttegnet hus fra "samvirkelaget", Arkitektnytt 01 januar 2009 issn 0004-1998. oslo [Avis] 2009-02-01

Wellinger, Steffen.

Arkitektur i praksis Omtale av skoleworkshop ved Bispehaugen Skole Fagansvarlig Steffen Wellinger. Adresseavisen [Avis] 2009-12-04

Wellinger, Steffen.

Filmklipp om studentprosjektet NY VRI Fagansvarlig Steffen Wellinger. www.adressa.no [Internett] 2009-10-09

Wellinger, Steffen.

"her raser marthasboden" Presentasjon av ny marthasbod for Trondheim Både på TV-adressa og adressa på nett. TV-adressa [TV] 2009-06-24

Wellinger, Steffen.

Rom for alle i den nakne natur intervju og omtale av prosjekt for turistforeningen internetutgaven av adressa og hjembilaget. www.adressa.no [Internett] 2009-04-14

Wellinger, Steffen.

Studenter til tjeneste Omtale av arkitekthjelpens rådgivingstjeneste www.adressa.no Intervju av studenter - undertegnede som fagansvarlig. [Internett] 2009-10-09

Wyckmans, Annemie.

Forskerpris til Annemie Wyckmans. Arkitektnytt 03/2009 p.36 [Avis] 2009-02-11

Wyckmans, Annemie.

Mastergrad i bærekraftig arkitektur ved NTNU. Utdanner en ny generasjon miljøvennlige arkitekter. Arkitektnytt [Internett] 2009-11-13

KONFERANSEBIDRAG OG FAGLIG PRESENTASJON 2009

Andresen, Inger; Farkas, Klaudia; Hestnes, Anne Grete.

Architectural integration of photovoltaic cells: Overview of materials and products from an architectural point of view.. SASBE 2009; 2009-06-15 - 2009-06-19

Andresen, Inger; Farkas, Klaudia; Hestnes, Anne Grete; Kleiven, Tommy.

Urban PVTool – A tool for planners and architects. IEA PVPS TASK10 / PV-UP SCALE; 2009-05-11 - 2009-05-13

Aranya, Rolee.

Chair of Panel - Merits of African Urban Informality. Nordic Africa Days: Africa - In search of alternatives; 2009-10-01 - 2009-10-03

Aranya, Rolee; Skotte, Hans Narve.

Workshop: GETTING READY FOR LEARNING on Methods of Investigation, Project Development and Implementation. International Workshop on Methods of Investigation, Project Development and Implementation; 2009-08-01 - 2009-08-03

Aranya, Rolee; Wyckmans, Annemie.

From the ivory tower to the town square. Exploring the role of academic institutions as actors for collective environmental learning: the Brøset case. 5th Urban Research Symposium. Cities and climate change: Responding to an urgent agenda; 2009-06-28 - 2009-06-30

Aune, Margrethe; Manum, Bendik; Støa, Eli.

Hus eller hytte? En studie av norske fritidsboliger. Forsking i friluft 2009; 2009-11-24 - 2009-11-25

Bjønness, Hans Christie.

Building Memory of Heritage in Multi-cultural Societies. Paper for and presentation at International Conference on: "Image of Heritage: Changing Perceptions, Permanent Responsibilities"; 2009-03-05 - 2009-03-09

Bjønness, Hans Christie.

South-South-North University Collaboration: South Perspectives Interpreted by a Northern Researcher. The 6th International Conference on Universities' Quality Development, UNIQUAL 2009; 2009-06-15 - 2009-06-16

Bjønness, Hans Christie.

The Last Old House: Towards a Right Based Approach to Urban Conservation and Development.. Seminar on urban conservation and development; 2009-11-10

Bjønness, Hans Christie.

Urban Ecological Planning. Trans-Himalayan University Network for Education and Development (THUNDER) Seminar; 2009-04-29

Blakstad, Siri Hunnes.

Common framework for evaluation of usability. REBUS final seminar; 2009-10-22 - 2009-10-23

Blakstad, Siri Hunnes.

Methods for evaluation of Usability. The USEtool. REBUS Nordic seminar; 2009-04-21 - 2009-04-22

Blakstad, Siri Hunnes.

Prowork final seminar. Chair: Productive workplace. Final international seminar; 2009-10-20 - 2009-10-20

Blakstad, Siri Hunnes; Hatling, Morten; Bygdås, Arne Lindseth.

The Knowledge Workplace - Searching for data on Use of Open Plan Offices. European Facility Management Conference; 2009-06-16 - 2009-06-17

Cold, Birgit.

Architectural Criticism as Process - veni, vedi, vici. Symposium, Nordisk Arkitekturforskning; 2009-04-23 - 2009-04-25

Cold, Birgit.

Arkitekturkritikk som prosess - veni, vidi, vici. lunchforedrag; 2009-10-29

Cold, Birgit.

Jury medlem i den internasjonale arkitektkonkurranse om Deichmanske bibliotek i Bjørvika, Oslo. Annet; 2009-01-13 - 2009-03-27

Cold, Birgit.

On Architecture, Well-being and Health. Masterkurs (A6) på Fakultet for arkitektur og billedkunst; 2009-09-08

Cold, Birgit.

Skissen som samtale. Gjesteforelesning; 2009-05-07 - 2009-05-07

Cold, Birgit.

Skissen som samtale. Gjesteforelesning; 2009-02-17

Cold, Birgit.

Skissen som samtale. gjesteforelesning; 2009-11-02

Cold, Birgit.

Skissen som samtale. Svenske Arkitekters Forbund; 2009-03-13

Farkas, Klaudia.

Architectural Integration of Photovoltaics Report of research status. IEA TASK 41 national meeting; 2009-11-03 - 2009-11-03

Fiskaa, Helge.

Traditions and Changes in Planning Systems in six Countries. IV Nordic Synposium: Planning and Culture; 2009-08-13 - 2009-08-15

Flack, Sverre.

Alternative utviklingskonsept for Svolvær sentrum (Planbussen). Oppstart av sentrumsplanen for Svolvær; 2009-09-07 - 2009-09-08

Flack, Sverre.

"Planbussen" - et emnetilbud ved NTNU. BLEST; 2009-03-30 - 2009-03-31

Flack, Sverre.

"Planbussen": idé og virkelighet. Formannskapet i Kristiansand; 2009-06-10 - 2009-06-10

Flack, Sverre.

Rekonstruerer av "mellomlandet". Sentrumsvekst langs stamveiene - en utfordring for Sørlandsbyene; 2009-11-03 - 2009-11-04

Grynning, Steinar; Jelle, Bjørn Petter; Uvsløkk, Sivert; Baetens, Ruben; Meløysund, Vivian; Haavi, Thomas; Gustavsen, Arild.

Comparison of Laboratory Investigations and Numerical Simulations of Vacuum Insulation Panels in Various Wall Structure Arrangements. 9th International Vacuum Insulation Symposium (IVIS 2009); 2009-09-17 - 2009-09-18

Grynning, Steinar; Jelle, Bjørn Petter; Uvsløkk, Sivert; Baetens, Ruben; Meløysund, Vivian; Haavi, Thomas; Gustavsen, Arild.

Vakuumisolasjonspaneler i norske bygg - Har det noe for seg?. Norsk bygningsfysikkdag; 2009-11-24 - 2009-11-24

Grytli, Eir Ragna.

Energy Conservation and Heritage Conservation in Historic Buildings - Is it possible?. Conservation of the Built Heritage (CBH); 2009-03-02 - 2009-04-01

Hakonsen, Finn.

Ornament and geometry. Architecture and Mathematics; 2009-11-25 - 2009-11-25

Hansen, Geir Karsten.

Hospitals of Tomorrow. Development and Transformation. Workshop Universität Karlsruhe/Faculty of Architecture and Fine Art, NTNU. FM research - ongoing projects, challenges and plans; 2009-03-03

Hansen, Geir Karsten.

Usability of Learning Environment. Norwegian Case Studies. WORKSHOP: "Usability of Learning Environments". FoU program Kommunal eiendomsforvaltning 2008 - 2012; 2009-08-19 - 2009-08-19

Hansen, Geir Karsten; Blakstad, Siri Hunnes.

Usability of Workplaces. Workshop Universität Karlsruhe / Faculty of Architecture and Fine Art, NTNU. FM research - ongoing projects, challenges and plans; 2009-03-02 - 2009-03-03

Hansen, Geir Karsten; Blakstad, Siri Hunnes; Knudsen, Wibeke.

Usability. Methods and Tools for Evaluation of Usability.. Erabuild International Final Seminar. User-orientated Benchmarking for Usability and Sustainable Performance of Real Estates (REBUS); 2009-10-22 - 2009-10-23

Hansen, Geir Karsten; Knudsen, Wibeke.

Usability. Metoder og verktøy for kartlegging av brukskvalitet. Nettverk for utvikling av morgendagens skole; 2009-06-11 - 2009-06-12

Haugen, Tore I; Shetelig, Carl Fredrik Lutten.

Byomforming 2009 - Utfordringer for fremtidens byer. Hvordan lærer studentene opp til å takle utfordringene? - Undervisning for fremtiden. Kursdagene NTNU 2009 - Byomforming; 2009-01-06 - 2009-01-07

Hestnes, Anne Grete.

Byggebransjens klimautfordringer. Byutviklingskonferansen; 2009-11-27

Hestnes, Anne Grete.

Fremtidens miljøvennlige bygninger. Vestlandske bygg- og anleggsdag 2009; 2009-11-05

Hestnes, Anne Grete.

Nullutslipp og arkitektur. Arkitekturpolitikk-konferansen; 2009-05-27

Hestnes, Anne Grete.

ZEB - det nye nasjonale forskningssenteret på nullutslippsbygg. Solenergidagen 2009; 2009-05-14

Hestnes, Anne Grete.

Zero emission buildings. Topplederkonferansen; 2009-04-29

Hestnes, Anne Grete.

Zero emission buildings. ECTP-E2BA Conference; 2009-11-24 - 2009-11-25

Hirche, Majbrit.

Natural wood weathering as design option.. 5th meeting of the Nordic-Baltic Network in Wood Material Science and Engineering [WSE]; 2009-10-01 - 2009-10-02

Høyland, Karin.

Barn i by. Foredrag i bolig og byplanforening; 2009-05-27 - 2009-05-27

Høyland, Karin.

Framtidens sykehjem.. Seminar, Oslo kommune, Kantarellen; 2009-08-24 - 2009-08-24

Høyland, Karin.

Korleis legge til rette for eit godt kvardagsliv? -rørslser med nye buformer.. Korleis utforme gode sjukeheimar og omsorgsbustader; 2009-03-31 - 2009-03-31

Høyland, Karin.

Rom for trygghet og omsorg. Husbankens fagdag; 2009-10-13 - 2009-10-13

Høyland, Karin.

Rom for verdighet og omsorg Om bokvalitet for ulike eldre. Helse og rehab konferanse; 2009-01-22

Høyland, Karin.

Äldreboende i Norge, erfarenheter och råd. Arkitektur för ett åldrande samhälle, konferanse; 2009-09-13 - 2009-09-14

Høyland, Karin.

Äldres boende i Norden - Norge. Foredrag; 2009-05-07 - 2009-05-07

Jelle, Bjørn Petter; Gustavsen, Arild; Baetens, Ruben.

Beyond Vacuum Insulation Panels - How May It Be Achieved?. 9th International Vacuum Insulation Symposium (IVIS 2009); 2009-09-17 - 2009-09-18

Jelle, Bjørn Petter; Gustavsen, Arild; Baetens, Ruben.

How May Nano Technology be Applied in Thermal Insulation Materials for Buildings?. Tekna seminar; 2009-11-26 - 2009-11-26

Kasa, Eivind.

Criticism and Research in Architecture. Architectural Research & Architectural Criticism; 2009-04-23 - 2009-04-25

Kittang, Dag.

Architectural criticism in the light of social constructivism. Architectural research and architectural criticism; 2009-04-23 - 2009-04-25

Kittang, Dag; Høyland, Karin; Wåge, Solvår Irene.

How can planned housing development provide integration of the elderly into housing.. ENHR09 Prague; 2009-06-29 - 2009-07-01

Kittang, Dag; Narvestad, Randi; Thorshaug, Kristin.

How may the society offer affordable quality housing to less advantaged groups in a way that supports social integration.. ENHR09 Prague; 2009-06-20 - 2009-07-02

Kittang, Dag; Wåge, Solvår Irene; Høyland, Karin; Horntvedt Østnor, Bjørg.

Dwelling quality and everyday life for senior citizens.. Konferanse; 2009-06-28 - 2009-07-01

Krane, Hans Petter; Rolstadås, Asbjørn; Olsson, Nils.

Categorising risk in seven large projects - what do the projects focus on?. PMI Global Conference EMEA; 2009-05-18 - 2009-05-20

Krane, Hans Petter; Rolstadås, Asbjørn; Olsson, Nils.

Strategic and operational risks and opportunities - How are they handled over time, in different project types.. PMI Global Conference EMEA; 2009-05-18 - 2009-05-20

Krane, Hans Petter; Rolstadås, Asbjørn; Olsson, Nils.

Uncertainty and stakeholder management - A study of two railway projects. EURAM 2009; 2009-05-11 - 2009-05-14

Larsen, Knud.

Examples of living conditions in Old Lhasa and some examples of proposed improvements.. "Traditional Housing and Settlements in Tibet and Nepal"; 2009-10-26 - 2009-10-28

Larsen, Knut Einar.

Architecture and Mathematics: Åpningstale. Architecture and Mathematics; 2009-11-25 - 2009-11-25

Larsen, Knut Einar.

TES Energy Facade. Forskning om arkitektur; 2009-10-15 - 2009-10-15

Lauvland, Gro.

Stedets ånd. KUNST I DET OFFENTLIGE ROM, teoriseminar (forelesningsserie) våren 2009; 2009-02-10

Lloveras, Paula.

H O U S E - conceptual approaches to the design of a family residence - ark 4 boligprosjektering - boliger for vår tid -; 2009-02-01 - 2009-04-01

Lloveras, Paula.

H O U S E - conceptual approaches to the design of a family residence - art perspectives in architecture. dwellings in a saami cultural context -; 2009-09-01 - 2009-12-01

Lloveras, Paula.

process discussion and communication - approaches to spatial design - photo serie design method - two works - . space and light - vertical transparency -; 2009-09-01 - 2009-12-01

Lloveras, Paula.

process discussion and communication - trekonstruksjoner - three works. konstruksjon og uttrykk 3 - bruk og oppbygging; 2009-04-01 - 2009-06-01

Lloveras, Paula.

space transformation in art - youtube breakfast - the gallery. kit tigers - rom transform - kit gallery - art academy trondheim - norway; 2009-08-01 - 2009-10-01

Manum, Bendik.

AGRAPH, Complementary Software for Axial-Line Analysis. 7th International Space Syntax Symposium; 2009-06-08 - 2009-06-11

Manum, Bendik.

Alternative minimalism; Comments on contemporary vacation homes". "AB-Forsk", AB-fakultetes forskningsdag 2009; 2009-10-08 - 2009-10-08

Manum, Bendik.

Boligens rom. Forelesning for 1. års-studenter; 2009-03-25 - 2009-03-25

Manum, Bendik.

Boliger og boligprosjektering. Forelesning, særkurs AHO; 2009-10-20 - 2009-10-20

Manum, Bendik.

Boliger og boligprosjektering. Forelesning, særkurs AHO; 2009-10-26 - 2009-10-26

Manum, Bendik.

The Advantage of Generality; Dwellings' Potential for Housing Different Ways of Living. 7th International Space Syntax Symposium; 2009-06-08 - 2009-06-11

Matusiak, Barbara.

Light, Vision and Architectural Critique. Architectural research and architectural criticism, NTNU, Trondheim, ARAC 2009; 2009-04-23 - 2009-04-25

Matusiak, Barbara; Fosse, Per.

Daylighting preferences for subjects with visual impairment and for subjects with normal vision, a full-scale study in a room laboratory. Lux Europa; 2009-09-09 - 2009-09-11

Matusiak, Barbara; Fosse, Per.

Preferences of Visually Impaired and Normally Seeing People, Full-Scale Study. Experiencing Light 2009; 2009-10-26 - 2009-10-27

Nilsen, Dag.

Development of the Rural Dwelling House in Norway. Expert meeting on vernacular wooden architecture in the northern coniferous forest region; 2009-03-03 - 2009-03-05

Nilsen, Dag.

Geometry and Building Archaeology. Architecture and Mathematics; 2009-11-25 - 2009-11-25

Nilsen, Dag.

Mediator, Group session, and Guided city walk through center of Trondheim. Architectural Research and Architectural Criticism; 2009-04-23 - 2009-04-25

Nilsen, Dag.

Museumsprosjekt i Terråk, Hommelstø og Lurøy. Arkitektur og byggeskikk som ressurs i utviklingen av byer og tettsteder; 2009-11-12

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Architectural education at NTNU. Architecture and Anthropology; 2009-09-17 - 2009-09-17

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Architectural education at NTNU. Architecture and Anthropolgy; 2009-09-21 - 2009-09-21

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

"Arkitektur og Verdiskaping". Byggeskikk og arkitektur som ressurs i utviklingen av byer og tettsteder; 2009-11-12 - 2009-11-12

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Arkitekturutdanningen i Norge, representert ved NTNU. Arkitektutdanningen i Norge; 2009-02-04 - 2009-02-04

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

EXPO 2010 - the Norwegian pavillion. Architecture and Anthropology; 2009-09-22 - 2009-09-22

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

"Frykt, kriminalitet og retten til det offentlige rom", Samtidslaboratorium 1 i regi av KulimaThule, ABM-senter i Trondheim. Samtidslaboratorium 1; 2009-03-09 - 2009-03-22

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Museums - past and present in the museums of Scarpa and Fehn. Architecture and Anthropology; 2009-09-22 - 2009-09-22

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

"Teaching technics on the basis of the architectonic traditions in Mexico and Norway" arrangementsansvarlig. Teaching technics on the basis of the architectonic traditions in Mexico and Norway; 2009-03-18 - 2009-03-18

Siem, Jan Helge.

Om materialparametre for norsk limtre og EN 1194. KMB Prosjektdag: Workshop i trekonstruksjoner; 2009-02-16 - 2009-02-16

Skotte, Hans Narve.

Development from Disaster. Conference and workshop; 2009-03-19 - 2009-03-20

Skotte, Hans Narve.

Housing in Development. universitetsforelesning; 2009-10-28 - 2009-10-28

Skotte, Hans Narve.

The Good, the Bad, and the Ugly in Post Disaster Reconstruction. universitetsforelesning; 2009-03-17

Solberg, Helge.

Modern wooden architecture in Norway. University of Newcastle; 2009-04-30 - 2009-04-30

Støa, Eli.

Aspects of a changing residential culture -some architectural issues. Research workshop: Future living; 2009-06-03 - 2009-06-03

Støa, Eli.

Sustainable human settlements - issues for interdisciplinary research. Seminar to Identify New Opportunities for International Research Cooperation to Support Housing; 2009-10-16

Støa, Eli.

Towards carbon neutral settlements Processes, concept development and implementation. ENHR 2009: "Changing Housing Markets: Integration and Segmentation"; 2009-06-28 - 2009-07-01

Talev, Goce; Jelle, Bjørn Petter; Gustavsen, Arild; Thue, Jan Vincent; Aunrønning, Ole.

Measurement of convective mass transfer coefficients for various materials and air velocities in a wind tunnel. 4th International Building Physics Conference: Energy Efficiency and New Approaches; 2009-06-15 - 2009-06-18

Tarafdar, Ayon Kumar.

Critical Reflections on the Relations between Sustainability, Urban Environmental Challenges, and Livelihood Issues at a Local Scale. Case Study: Fringe areas of Kolkata, India. 11th International Conference on Humane Habitat (ICHH) 2009; 2009-01-29 - 2009-01-31

Wellinger, Steffen.

ark6wiki. «Hitech – Lotech» Eksempler på vellykket bruk av teknologi i utdanningen ved NTNU; 2009-05-05

Wellinger, Steffen.

oppsummering og innlegg i debattmøte om byutvikling i Trondheim. Trondheim Arkitektforening, kunstforening 12.11.09. Debattmøte om byutvikling i Trondheim; 2009-11-12 - 2009-11-12

Woods, Ruth.

Shopping with Art: How Art Creates its Space within Public Places. CRESC Annual Conference 2009: Objects - What Matters; 2009-09-01 - 2009-09-04

Wyckmans, Annemie.

Deltagelse Energy Camp "Energieffektivisering i byggesektoren". Grønn Boks Energy Camp; 2009-01-27 - 2009-01-29

Wyckmans, Annemie.

Hvordan å utløse miljøpotensialet i arkitektur?. Grunnlag for ny vekst - den nordiske modellen i krisetider; 2009-02-11 - 2009-02-11

Wyckmans, Annemie.

Towards carbon neutral settlements – processes, concept development and implementation. Towards new eco-compact cities. Building a smart growth world; 2009-09-24 - 2009-09-27

Wyckmans, Annemie.

Towards carbon neutral settlements – processes, concept development and implementation. Plansmie Åfjord: Årnes - Landsbyen mellom elvene; 2009-09-06 - 2009-09-11

Wyckmans, Annemie.

Workshop: Brøset - A carbon neutral urban development project in Trondheim. Searching for new sustainable strategies in architecture and urbanism; 2009-01-23 - 2009-01-24

Wyckmans, Annemie; Andresen, Inger.

Hvordan å utløse miljøpotensialet i arkitektur? På vei mot passivhus - og utover. NBEFs årsmøte 2009; 2009-03-18 - 2009-03-19

Wyckmans, Annemie; Hestnes, Anne Grete.

Zero Emission Buildings. ECEEE Summer Study; 2009-06-01 - 2009-06-06

Wyckmans, Annemie; Wellinger, Steffen.

Fra 1030 til 2030. Klimautfordringer for fakultet for AB. Sustainability, design and academic education; 2009-03-25 - 2009-03-25

Wågå, Solvår Irene.

Towards zero emission The interplay between energy concept and architectural solution. Nordisk nettverksmøte; 2009-04-20 - 2009-04-24

Zhang, Jian; Haghighat, Fariborz; Tjelflaat, Per Olaf; Wachenfeldt, Bjørn Jenssen; Andresen, Inger.

Field Measurements and CFD Simulations of a Large Earth-to-Air Heat Exchanger. The 11th International Conference on Air Distribution in Rooms, ROOMVENT 2009; 2009-05-24 - 2009-05-27

Øyen, Cecilie Flyen.

Klimatilpasning av bygninger. Fagseminar Veolia Miljø; 2009-08-25

BØKER 2009

Hakonsen, Finn.

Norsk murarkitektur. Gyldendal Akademisk 2009 (ISBN 978-82-05-39081-2)

Høyland, Karin; Ribe, Åse.

Rom for trygghet og omsorg. Veileder for utforming av omsorgsboliger og sykehjem. Oslo: Den Norske Stats Husbank 2009 (ISBN 978-82-90122-40-4) 56 s.

Kirkerud, Jostein.

"Collage und Malerei" Vorwort: "Fürsorge und Liebe-Kunst und Gesellschaft" Merete Hovdenak "Tekst: Künstlerische Dialoge" Øivind Storm Bjerke. Trondheim: Fakultet für Architektur und Kunst 2009 (ISBN 978-82-7551-053-0) 24 s.

Kirkerud, Jostein.

"Collager og malerier" Forord: Merete Hovdenak Hovedtekst: "Kunstneriske dialoger" Øivind Storm Bjerke. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst NTNU 2009 (ISBN 978-82-7551-051-6) 24 s.

Kirkerud, Jostein.

"Collages and paintings" Preface: "Care and Love-Art and society" Merete Hovdenak Main text: "Artistic Dialogues" Øivind Storm Bjerke. Trondheim: Faculty of Architecture and Fine Art 2009 (ISBN 978-82-7551-052-3) 24 s.

Kirkerud, Jostein.

Malerier 2009 Katalogtekst: "Tenkande auge levande hand" Robert Øfsti. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst NTNU 2009 (ISBN 82-7551-046-5) 16 s.

Klungseth, Nora Johanne; Gissinger, Håkon Kvåle; Brattås, Hans.

IKS i Kommunal Eiendomsforvaltning. En mulighet i et mylder av kommunale og interkommunale organisasjonsløsninger?. Fakultet for arkitektur og billedkunst, Senter for eiendomsutvikling og -forvaltning: NTNU Norges tekniske-naturvitenskapelige universitet 2009 (ISBN 9788275510547) 44 s.

Langford, David; Hughes, Will; Haugen, Tore I.

Building a Discipline. The Story of Construction Management.. Reading: ARCOM 2009 (ISBN 0-9552390-3-6) 153 s.

Lauvland, Gro; Ellefsen, Karl Otto; Hvattum, Mari.

An Eye for Place. Christian Norberg-Schulz: Architect, Historian and Editor. Akademisk Publisering 2009 (ISBN 978-82-8152-032-5) 162 s.

Matusiak, Barbara.

Grafisk metode for beregning av dagslysfaktor og estimering av blending- og overopphetingsrisiko. : NTNU, Fakultet for arkitektur og billedkunst, Institutt for byggekunst, form og farge 2009 (ISBN 978-82-7551-048-6) 18 s.

Matusiak, Barbara.

Lysboken 1A grunnleggende termer og kriterier for angivelse av krav til belysning. Gamle Drammensvei 36, N-1369 Stabekk: Lyskultur 2009 (ISBN 978-82-997994-0-9) 130 s.

Matusiak, Barbara; Fosse, Per.

Daylighting/lighting for subjects with visual impairment and for subjects with normal vision, a full-scale study in a room laboratory. : NTNU, Fakultet for arkitektur og billedkunst, Institutt for byggekunst, form og farge 2009 (ISBN 978-82-7551-050-9) 32 s.

Solberg, Helge.

Arkitektur i 1000 år, Arkitekturguide for Trondheim. Trondheim: Trondhjems Arkitektforening 2009 (ISBN 978-82-995433-1-6) 288 s.

Solberg, Helge.

1000 years of Architecture, An Architectural Guide to Trondheim. Trondheim: Trondhjems Arkitektforening 2009 (ISBN 978-82-995433-2-3) 96 s.

Sæbø, Olav Egil; Blakstad, Siri Hunnes.

Fasilitetsstyling, Facilities Management. Temahefte 2 i Eiendomsutvikling og forvaltning. Tapir Akademisk Forlag 2009 (ISBN 978-82-519-2471-9) 52 s.

Wellinger, Steffen.

st.ARK arkitektur6 - boken 2009. trondheim: Institutt for byggekunst, prosjektering og forvaltning 2009 (ISBN 978-82-7551-047-9) 52 s.

RAPPORT/AVHANDLING 2009

Grynning, Steinar; Baetens, Ruben; Jelle, Bjørn Petter; Gustavsen, Arild; Uvsløkk, Sivert; Meløysund, Vivian.

Vakuumsolasjonspaneler for bruk i bygninger – Egenskaper, krav og muligheter. : SINTEF 2009 (ISBN 978-82-536-1050-4) 46 s. SINTEF Byggforsk Prosjektrapport(31 - 2009)

Grytli, Eir Ragna.

Hva er tidsmessig arkitektur? En undersøkelse av arkitekturens diskursive rammer gjennom tre arkitektkonkurranser og tre tidssnitt. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, Institutt for byggekunst, historie og teknologi, NTNU 2009 (ISBN 978-82-471-1522-0) 270 s.

Grytli, Eir Ragna; Kittang, Dag.

Endringshåndtering i kulturhistoriske eiendommer.. Oslo: Statsbygg 2009 100 s.

Hansen, Tuva.

Studies and Research.0608. Faculty of Architecture and Fine Art. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU 2009 (ISBN 9788275510493) 301 s.

Hauge, Åshild Lappegaard.

Housing and Identity The meaning of housing in communicating identity and its influence on self-perception. Trondheim: NTNU 2009 (ISBN 978-82-471-1517-6) 200 s.

Haugen, Tore I; Ellefsen, Karl Otto.

Arkitektur og kvalitet av omgivelser. Kunnskapsstatus og forskingsbehov.. Oslo: Forskningsrådet 2009 (ISBN 978-82-12-02671-1) 59 s.

Hestnes, Anne Grete.

Salvageability of building materials. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, Institutt for byggekunst, historie og teknologi, NTNU 2009 (ISBN 978-82-471-1552-7) 198 s.

Høyland, Karin; Wågå, Solvår Irene.

Bokvalitet og hverdagsliv for eldre : en evaluering av ulike boligkonsepter. Prosjektrapport 36 - 2009. Oslo. : SINTEF Byggforsk 2009 (ISBN 978-82-536-1089-4) 66 s.

Karlsnes, Anette; Straume, Halvard V.; Manum, Bendik.

Sykling og sykkelruter i Brøsetområdet, rapport fra en spørreundersøkelse 2009. Trondheim: NTNU, AB-fakultetet 2009 (ISBN 978-82-7551-057-8) 42 s.

Kittang, Dag.

Brøset - en klimanøytral bydel. Parkeringsrestriksjoner som virkemiddel for redusert bilbruk. Trondheim: NTNU 2009 (ISBN 978-82-7551-057-8) 15 s.

Kittang, Dag.

Bærekraftig oppgradering av boligblokker -med fokus på miljøvennlig energibruk og universell utforming.. Oslo: SINTEF Byggforsk 2009 32 s.

Larsen, Knut Einar.

1-2-TRE:lab. Rapport om aktiviteter 2007-2008. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU 2009 36 s.

Nordby, Anne Sigrid.

Salvageability of building materials. : NTNU Trykk 2009 (ISBN 978-82-471-1552-7) 198 s.

Olsson, Nils.

Fleksibilitet i prosjekter – et tveegget sverd. Trondheim: CONCEPT, NTNU 2009 (ISBN 978-82-92506-79-0) 22 s.

Rustad, Reidunn.

Hva er tidsmessig arkitektur? En undersøkelse av arkitekturens diskursive rammer gjennom tre arkitektkonkurranser og tre tidssnitt.. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, Institutt for byggekunst, historie og teknologi, NTNU 2009 (ISBN 978-82-471-1522-0) 270 s.

Stoltz, Kenneth.

Årsrapport 2008, Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU (40 sider). Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU 2009 40 s.

Støa, Eli.

Housing and Identity The meaning of housing in communicating identity and its influence on self-perception. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, Institutt for byggekunst, prosjektering og forvaltning, NTNU 2009 (ISBN 978-82-471-1517-6) 200 s.

Thomsen, Judith; Manum, Bendik.

Non-motorised transport and urban form, A review of recent research ("Towards carbon neutral settlements", Brøset Transport, Delrapport 1). Trondheim: NTNU, AB-fakultetet 2009 (ISBN 978-82-7551-055-4) 54 s.

Valen, Marit Støre; Olsson, Nils.

En studie av årsakssammenhenger i kommunal eiendomsforvaltning. Trondheim: NTNU 2009 30 s.

DEL AV BOK/RAPPORT 2009**Grynning, Steinar; Jelle, Bjørn Petter; Uvsløkk, Sivert; Baetens, Ruben; Meløysund, Vivian; Haavi, Thomas; Gustavsen, Arild.**

Comparison of Laboratory Investigations and Numerical Simulations of Vacuum Insulation Panels in Various Wall Structure Arrangements. I: *Proceedings of the 9th International Vacuum Insulation Symposium*. London: The Royal Institution of Great Britain 2009

Hakonsen, Finn; Dahl, Torben.

Teglets tektonikk. I: *Norsk murarkitektur*. Gyldendal Akademisk 2009 ISBN 978-82-05-39081-2. s. 20-25

Hakonsen, Finn; Krokstrand, Ole H..

Murverket og dets historie. I: *Norsk murarkitektur*. Gyldendal Akademisk 2009 ISBN 978-82-05-39081-2. s. 10-14

Hansen, Geir Karsten; Jensø, Monica.

Patient focus throughout the process: The case of St. Olav's Hospital. I: *Architectural Management. International research and practice*. John Wiley & Sons 2009 ISBN 978-1-4051-7786-3. s. 186-205

Hansen, Geir Karsten; Klungseth, Nora Johanne.

What is a Building's Usability?. I: *Studies and Research.0608. Faculty of Architecture and Fine Art*. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU 2009 ISBN 9788275510493. s. 172-173

Jelle, Bjørn Petter; Gustavsen, Arild; Baetens, Ruben.

Beyond VIPs - How may it be achieved?. I: *Proceedings of the 9th International Vacuum Insulation Symposium*. London: The Royal Institution of Great Britain 2009

Larsen, Knut Einar.

TES Energy Facade. I: *Studies and Research.0608. Faculty of Architecture and Fine Art*. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU 2009 ISBN 9788275510493. s. 286-287

Larsen, Knut Einar.

1-2-TRE. I: *Studies and Research.0608. Faculty of Architecture and Fine Art*. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU 2009 ISBN 9788275510493. s. 58-63

Larsen, Knut Einar.

1-2-TRE:lab. I: *Studies and Research.0608. Faculty of Architecture and Fine Art*. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU 2009 ISBN 9788275510493. s. 284-285

Lauvland, Gro.

Foreword. I: *An Eye for Place. Christian Norberg-Schulz: Architect, Historian and Editor*. Akademisk Publiserings 2009 ISBN 978-82-8152-032-5.

Lauvland, Gro.

Outer Works - Conversation with one of Christian Norberg-Schulz's publishers. I: *An Eye for Place. Christian Norberg-Schulz: Architect, Historian and Editor*. Akademisk Publiserings 2009 ISBN 978-82-8152-032-5. s. 154-159

Lauvland, Gro.

Place and the Importance of Praxis. I: *An Eye for Place. Christian Norberg-Schulz: Architect, Historian and Editor*. Akademisk Publiserings 2009 ISBN 978-82-8152-032-5. s. 35-43

Nordby, Anne Sigrid.

Miljø og gjenbruk. I: *Norsk murarkitektur*. Gyldendal Akademisk 2009 ISBN 978-82-05-39081-2.

Solberg, Helge.

Boligmarked, bærekraft og energisparing. I: *Arkitektur i 1000 år, Arkitekturguide for Trondheim*. Trondheim: Trondhjems Arkitektforening 2009 ISBN 978-82-995433-1-6. s. 238-239

Solberg, Helge.

Skiven, spalten og blokken: tre murhus av Herman Krag. I: *Norsk murarkitektur*. Gyldendal Akademisk 2009 ISBN 978-82-05-39081-2. s. 86-93

Stendebakken, Mari Oline Giske.

Fredriksten fortress. I: *Studies and Research.0608. Faculty of Architecture and Fine Art*. Trondheim: Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU 2009 ISBN 9788275510493. s. 144-145

Støa, Eli.

Housing in the sustainable city. I: *Urban Sustainability and Governance*. Nova Science Publishers, Inc. 2009 ISBN 978-1-60456-886-8. s. 19-34

Støa, Eli; Wyckmans, Annemie.

Klimautfordringer i arkitektur og bygde omgivelser. I: *Arkitektur og kvalitet av omgivelser. Kunnskapsstatus og forskningsbehov*. Oslo: Forskningsrådet 2009 ISBN 978-82-12-02671-1. s. 30-38

Talev, Goce; Jelle, Bjørn Petter; Gustavsen, Arild; Thue, Jan Vincent; Aunrønning, Ole.

Measurement of convective mass transfer coefficients for various materials and air velocities in a wind tunnel. I: *Energy Efficiency and New Approaches - Proceedings of the Fourth International Building Physics Conference*. Istanbul, Turkey: Istanbul Technical University 2009 ISBN 978-975-561-350-5.

Øyen, Cecilie Flyen; Nielsen, Susanne Balslev.

Management Tools for Sustainable and Adaptive Building Design. I: *Architectural Management. International research and practice*. John Wiley & Sons 2009 ISBN 978-1-4051-7786-3. s. 157-171

ARKITEKTONISK OG KUNSTNERISK VIRKSOMHET (AOK) 2009

Booker, Charles Alexander.

Group Exhibition, Galleri SG. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Group exhibition, Fine Arts. Galleri SG; Trondheim. 2009-06-06 - 2009-08-01

Brand, Paul.

Lukket springer vandring: en bok produsert i tre eksemplarer. Paul Brand Oslo 2009

Brand, Paul.

Tårnsculptur i sentrum av Tynset, Østerdalen.. Tynset kommune Tynset 2009

Brand, Paul.

Utstilling av tegninger i Galleri König i Hanau, Tyskland. Galleri König Hanau 2009

Brand, Paul.

Utstilling i Kleisthaus, Berlin, fra mars til april i 2009.. Ministerium für wissenschaft und kultur Tyskland 2009

Brand, Paul.

Utstilling på galleri MIR, Oslo. Installasjon med tittel "The border of paradise". Galleri 69 på MIR Oslo 2009

Furunes, Anne-Karin.

'Another day' 2009. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Utsmykking. 1881, Nydalen; Oslo. 2009-03-20

Furunes, Anne-Karin.

paperwork, Yang-Li and Unknown Solider. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Museum for Art and Design. Chief Curator David Revere McFadden; New York. 2009-10-01 - 2009-12-31

Furunes, Anne-Karin.

Paperwork:1. Yang Li from the Shanghai series, 2. Unknown Solider. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Museum of Arts and Design. 2009-09-13 - 2010-02-10

Furunes, Anne-Karin.

Pictures of Portraits, portrait 40. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Arsenale, Venezia, Italia. Galleria Traghetti and Ismar-Cnr, Istituto di Scienze Marine; Venezia. 2009-05-31 - 2009-12-31

Furunes, Anne-Karin.

'pion'. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Utsmykking. Steinkjer Amfi; Steinkjer. 2009-09-15

Furunes, Anne-Karin.

portrait. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Art Basel. Galerie Anhava; Basel. 2009-06-04

Furunes, Anne-Karin.

Portrait I, Portrait II, Portrait III, Portrait IV.. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Utstillingstittel: Hamsun. K. Jorfald; Nasjonalbiblioteket i Oslo. 2009-09-01 - 2009-10-29

Furunes, Anne-Karin.

Portraits. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Unter den Linden i e d ME NS CHE N + P E R S P E K T I V E N F O T O G R A F I E , M A L E R E I U N D S K U L P T U R E N A U S N O R W E G E Ng. Kleisthaus; Berlin. 2009-03-26 - 2009-04-26

Furunes, Anne-Karin.

Portraits of Pictures. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Pavilion of Art and Design, London. Barry Friedman, New York; London. 2009-10-14 - 2009-10-22

Furunes, Anne-Karin.

portraits of pictures. [Kunstnerisk og museal presentasjon] art Miami Basel. Galerie Anhava; Miami. 2009-12-04 - 2009-12-09

Furunes, Anne-Karin.

Tittel på separatutstillingen: 'Darkness Illuminated', Galleri Andersson Sandström, Stockholm, Sweden. [Kunstnerisk og museal presentasjon] separatutstillingen. Galleri Andersson Sandström, Sweden; Stockholm. 2009-11-12 - 2009-12-22

Furuset, Sissel; Sverre, Christel.

Rope/tie - en fortale om kunstformidling [tekst i katalog]. [Kunstnerisk og museal presentasjon] PRODUKSJON #1. Trøndelag senter for samtidskunst i samarbeid med NTNU; Trondheim. 2009-01-30 - 2009-02-22

Gamdrup, Mads.

Basel Art Fairs. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Basel Art Fair. Galleri Nils Stærk; København. 2009-06-01 - 2009-06-30

Gamdrup, Mads.

Carnegie Art Award, vandreutstilling. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Carnegie Art Award, vandreutstilling. Carnegie Investment Bank; Kunsthall Charlottenborg, Copenhagen, Listasafn Islands, Reykjavik, Royal Academy of Fine Arts, Stockholm, Kunsternes Hus, Oslo, Royal College of Art, London, Kunsthalle Helsinki, Helsinki, CIAC, Centre. 2009-11-18 - 2010-10-05

Gamdrup, Mads.

Colornoiser. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Kunstutstilling. Trøndelag Senter for Samtidskunst; Trondheim. 2009-01-09 - 2009-01-25

Gamdrup, Mads.

Exhibition with Jone Kvie at Kunsthall Brænderigården. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Exhibition with Jone Kvie. Kunsthall Brænderigården; Viborg. 2009-11-14 - 2010-01-09

Gamdrup, Mads.

Monochrome color noise, Mads Gamdrup. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Monochrome colour noise. Galleri Nils Stærk; København. 2009-09-01 - 2009-09-30

Gamdrup, Mads.

New works of Gamdrup. [Kunstnerisk og museal presentasjon] New Works of Gamdrup. Galleri Christiansen; København. 2009-09-01 - 2009-10-30

Gamdrup, Mads.

Utstilling Galleri Blunk, Mads Gamdrup, Christel Sverre, Beathe Rønning. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Utstilling Galleri Blunk. Galleri Blunk; Trondheim. 2009-11-13 - 2009-11-15

Grytli, Eir Ragna.

Jury medlem i Adresseavisens byggeskikkpris. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Adresseavisens byggeskikkpris. Adresseavisen; Trondheim. 2009-05-05 - 2009-05-05

Hansen, Tuva; Jørgensen, Magnus; Stendebakken, Mari Oline Giske.

Europar 10. Europar 10 2009

Kasa, Eivind.

Lystningssted for Kirkens Bymisjon i Trondheim. Fakultet for arkitektur og gilledkunst, Institutt for form og farge 2009

Kirkerud, Jostein.

Collager og malerier 2009. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Separatutstilling. "Gråmølne", Trondheim Kunstmuseum; Trondheim. 2009-11-12

Kirkerud, Jostein.

Malerier og akvareller. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Separatutstilling. Galleri SG; Trondheim. 2009-01-10

Kirkerud, Jostein.

Malerier og akvareller. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Separatutstilling. "Regimenten", Steinkjer Kunstforening; Steinkjer. 2009-03-07

Lauvland, Gro.

Romfisk i Rom for idé (sammen med Bodil Reinhardsen sivilarkitekt MNAL).. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Møbelutstilling. Rom for idé; Oslo. 2009-11-19 - 2009-12-17

Lund, Fredrik.

Nye undersøkelse, arbeider av Fredrik Lund. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Utstilling. NTNU; AB galleriet. 2009-05-19 - 2009-09-20

Lund, Fredrik.

TIGERS SOLES SPACES. [Kunstnerisk og museal presentasjon] utstilling. Galleri KiT, (kunstakademiet i Trondheim); Trondheim. 2009-09-19 - 2009-09-27

Möller, Regina.

Embodiment - Costume Design. [Kunstnerisk og museal presentasjon] embodiment - Costume Design for main characters / feature film "Crash Site" (director: Constanze Ruhm), . ; . 2009-01-01 - 2009-01-31

Möller, Regina.

"Fri Porto". Work shown by Regina Maria Möller Title: Fly, 2009. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Exhibition, Centre of Contemporary Art Copenhagen. Centre of Contemporary Art Copenhagen; Copenhagen. 2009-09-01 - 2009-09-30

Möller, Regina.

"KIOSK - Modes of Multiplication. An archive of contemporary art", regina-magazines, No. 1 - No.8. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Exhibition, Work shown by Regina Maria Möller., Kunstbibliothek / Staatliche Museen zu Berlin; Berlin. 2009-09-01 - 2009-09-30

Möller, Regina.

"The Look of Future - DJK Publications",. [Kunstnerisk og museal presentasjon] TALKS / LECTURES and project whit students.. Det Jyske Kunstakademi, Aarhus, Denmark; Aarhus. 2009-05-01 - 2009-05-30

Möller, Regina.

"Who is speaking?". [Kunstnerisk og museal presentasjon] TALKS / LECTURES. : Design Department, Fachhochschule Düsseldorf (FHU Düsseldorf.); Düsseldorf. 2009-06-19 - 2009-06-19

Möller, Regina.

"Zeigen - Eine Audiotour", My job hasn't been invented yet / sound piece with music, 2009. [Kunstnerisk og museal presentasjon] sound piece with music. Temporäre Kunsthalle Berlin; Berlin. 2009-12-01 - 2009-12-31

Møystad, Ole; Pisters, Hettie.

Vertical Landscape Urbanism. 'Scape Magazine Wageningen, Nederland 2009

Murphy, John Michael.

Group Exhibition: DRAWINGS Gallery Erna Hecey Brussels. [Kunstnerisk og museal presentasjon] DRAWING. Gallery Erna Hecey; Brussels. 2009-04-18 - 2009-05-16

Murphy, John Michael.

Group Exhibition. Les Printemps de Septembre a Toulouse. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Les Printemps de Septembre a Toulouse. City of Toulouse; Toulouse. 2009-09-25 - 2009-10-18

Murphy, John Michael.

Les Ateliers des Arques. Group Exhibition. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Les Ateliers des Arques. Les Ateliers; Les Arques Lot. 2009-07-07 - 2009-09-05

Murphy, John Michael.

Solo Exhibition : Gallery Erna Hecey Brussels. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Solo Exhibition. Gallery Erna Hecey; Brussels. 2009-01-01 - 2009-03-21

Nilsen, Dag.

Helgeland Museum, avd. Hemnes. Transformasjon av Ranheimbrygga på Hemnesberget til museumsbygg, skisseprosjekt. Helgeland Museum Mosjøen 2009

Nilsen, Dag.

Helgeland Museum, avd. Velfjord. Transformasjon av Samvirkelagets bygg (1946-ca. 1980) til museumsbygg, Hommelstø. Skisseprosjekt. Helgeland Museum Mosjøen 2009

Nilsen, Dag; Cappelletti, Daniele.

Helgeland museum, avd. Nesna. Innredning av Zahl-butikken til museumsformål; nytt inngangsparti, prosjektering. Helgeland Museum Mosjøen 2009

Rintala, Sami.

Land(e)scape, i Boken "Installations by Architects: Experiments in Building and Design. (Forf. Sarah Bonnemaison, Ronit Eisenbach). [Kunstnerisk og museal presentasjon] Installasjon. ; . 2009-07-01 - 2009-07-01

Schwai, Markus; Stangeland, Rune; Jacobsen, Eirik Gya.

RE010 - EROPAN 9 competition. European Austria 2009

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

Ekstern sensor for masteroppgaver i arkitektur og evaluering av masterutdanningen i arkitektur ved Chalmers, Sverige. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Sensurering av Masteroppgaver i Arkitektur. Chalmers; . 2009-08-26 - 2009-08-28

Shetelig, Carl Fredrik Lutken.

"Hommelvik Sjøside" juryering av plan- og arkitektkonkurranse. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Juryering av Plan- og Arkitektkonkurranse. Hommelvik sjøside og Malvik Kommune; Hommelvik. 2009-01-05 - 2009-01-09

Shetelig, Carl Fredrik Lutken; Stendebakken, Mari Oline Giske.

Built by the students of Architecture at NTNU. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Teaching technics on the basis of the architectonic traditions in Mexico and Norway. NTNU and UNAM - facultad de arquitectura; Mexico City, pluss visning i Monterrey. 2009-03-14 - 2009-03-25

Sverre, Christel.

Kunstutstilling Galleri Blunk. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Kunstutstilling. Galleri Blunk Trondheim; Trondheim. 2009-11-13 - 2009-11-15

Sverre, Christel.

Leder av kunstutvalg og konsulent for Nordlandssykehuset i Bodø, KORO. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Leder av kunstutvalg. KORO, Nordlandssykehuset i Bodø; Bodø. 2009-04-01 - 2009-12-31

Sverre, Christel.

Leder av kunstutvalg og konsulent for nytt studentsenter, Universitetet i Bergen, KORO. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Kunstprosjekt KORO. KORO; Bergen. 2009-01-01 - 2009-01-31

Sverre, Christel.

Leder av kunstutvalg og kunstkonsulent for Regjeringens Representasjonsanlegg/ Statsministerboligen, KORO. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Kunstkonsulent. KORO; Oslo. 2009-01-01 - 2009-01-31

Sverre, Christel.

Utstilling Trondheim senter for samtidskunst Januar 2009. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Kunstutstilling. Trondheim senter for samtidskunst; Trondheim. 2009-01-15 - 2009-01-30

Teljer, Ulf Robert Per.

Cum On, Tegneserie, Det grymma Svärdet. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Publikasjon i tidsskriftet; Det Grymma Svärdet nr 3. Det Grymma Svärdet, Lystring, Redaktør Pontus Lundkvist; Sverige. 2009-01-01 - 2009-12-31

Teljer, Ulf Robert Per.

Soltdarity Lost, video/teater, 2006. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Raulandutstillinga 2009, Kino/Screenings. Rauland Kunstforening; Rauland. 2009-06-27 - 2009-08-30

Teljer, Ulf Robert Per.

The deadly game, tegneserie. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Publikasjon i tidsskriftet Kackerlacka nr 1. Komika Forlag, Redaktør; Nickan Jonasson; Sverige. 2009-01-01 - 2009-12-31

Teljer, Ulf Robert Per.

The Motherfucker, tegneserie. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Publikasjon i tidsskriftet Det Grymma svärdet nr4. Lystring, Redaktør; Pontus Lundkvist; Sverige. 2009-01-01 - 2009-12-31

Teljer, Ulf Robert Per.

The Samaritan, video 2000. [Kunstnerisk og museal presentasjon]

ArtVideoExchange-Norway. V.I.P Art Gallery, Belgrad; Belgrad. 2009-11-10 - 2009-11-11

Teljer, Ulf Robert Per.

The samaritan, video, 2000. [Kunstnerisk og museal presentasjon]

ArtVideoExchange-Norway. Gallery Fine Arts Academy, Trebinje; Trebinje. 2009-06-24 - 2009-06-26

Teljer, Ulf Robert Per.

The Succer, 1996, video - Miami, 1997, Video - Deaf Throes, 1998, video, - The Vigilante, 1999, video - The Samaritan, 2000, video - Festen, 2001, video - South of Heaven, 2003, video - Solidarity Lost, 2006, video/TV-teater. [Kunstnerisk og museal presentasjon] Trunk' 09- The Nordic Art Video Festival. Cinema Regina; Østersund. 2009-11-26 - 2009-11-29

Wårvik, Harald.

Integrert, utvendig utsmykning av det nye tilbygget på Arbeiderforeningen i

Trondheim, i samarbeid med Studio4arkitekter.. Harald Wårvik /Studio4arkitekter

Trondheim 2009

MASTEROPPGAVER I ARKITEKTUR, VÅR 2009

Braathen, Martin:

Alt er arkitektur! Neoavantgarde og institusjonskritikk i Norge 1965-1970

Fossåskaret, Ingrid Lerang: 2480: Svefnraummar

Eidsvik, Gunhild Solem: 2480: Svefnraummar

Rongen, Anna: *There is a Town*

Haffner, Benjamin:

Borders – the case of Kathmandu – Facilitating Inclusion in the Urban Structure

Nordø, Aina Lervaa: "Hva det indre rommer..."

Cruz, Michelle: *Expo-line Shanghai 2010*

Klouman, Henning: *Expo-line Shanghai 2010*

Øvsthus, Svein: *Boarding Bergen*

Christensen, Nicca Gade: *Boarding Bergen*

Mehli, Sigrid: *Å bo*

Nordli, Kristin: *Vitenparken*

Winther, Sverre: *Naturhus Hjerkin*

Greger, Lena Thue: *Leke lære lure på – ny barnehage for Tirilltoppen småtasser*

Pütz, Ingrid: "Siste stoppested". Krematorium og gravsted på Lade

Eriksen, Kristine Viste: *Sistemann hjem*

Berge, Rannveig Hagg: *Sistemann hjem*

Hovda, Guro Løkeland: *Garborgsenter i Knudaheio, eit besøks- og formidlingssenter for*

ekteparet Garborg

Teigen, Ingrid Orstad: *Folk til fjells*

Saue, Susanne: *Vegg i mellom – barnehage på Brøset*

MASTEROPPGAVER I ARKITEKTUR, HØST 2009

Aagaard, Trine: *[h]allsidig*

Broch, Andreas: *Aqua: tecture*

Thorsen, Live: *Aqua: tecture*

Vikan, Kari Risvold: *Trondheims byrom og byhistoriens spor*

Hareide, Sigrid Strand: - *Det bli lys! Hatlehol kirke i Ålesund*

Heir, Julie G.: *Enkelhetens poesi: Pilegrimssenter i Trondheim*

Olsen, Ragnhild E.H.: *Enkelhetens poesi: Pilegrimssenter i Trondheim*

Dyrkorn, Ingrid: *Mosaikken*

Hillestad, Tore: *BU BOX*

Hoem, Ola: *Blåskjellfabrikk i Rissa*

Degnes, Trine M.: *Asak Barneskole*

Eide, Magnhild: *Asak Barneskole*

Morset, Inger Svare: *Placed to ride*

Meland, Maria: *Trondheim senter for samtidskunst*

Lein, Mari: *Den raude øya*

Kahrs, Birgitte: *Aurora*

Slørdal, Ragnhild Godø: *Aurora*

Landsnes, Benedikte: *I klammer i – Et soningssenter i Ålesund*

Øberg, Hedvig E.: *Barnehage på Bakklandet*

Veddeng, Anne Karin: *Bibliotek i Ålesund*

Dalland, Kari: *Pulse City*

Sæle, Synnøve: *Pulse City*

Seip, Fredrikke F.: *Kvinnefengsel i Trøndelag*

Lindbach, Ingunn: *Se mot nord*

Sandnes, Anne: *Se mot nord*

Fredheim, Hege: *Møter langs elvekanalen*

Schjønhaug, Hege: *Lev vel. Pleiehjem for eldre rusmisbrukere*

Syrteit, Agnete: *Lev vel. Pleiehjem for eldre rusmisbrukere*

Gregori, Matte: *Sustainable housing i Brøset*

Walther, Siri S.: "Saemien Cirkulær"

Haugen, Inger Marie: *Hokksund ungdomsskole – her og der*

Kristensen, Marita: *Hokksund ungdomsskole – her og der*

Dahl, Ingrid N.: *815 m.o.h*

Imislund, Christoffer: *815 m.o.h*

Lied, Geir Magne: *Overnattingsstad i Tafjord*

Eidsvåg, Jostein: *På vent, men på vei – asylmottak i Trondheim*

MASTEROPPGAVER I FYSISK PLANLEGGING, 2009

Brattheim, Thomas

Lukina, Ekaterina

Gabrielsen, Mari Napstad

Håland, Jonas Johannesen

Knutsen, Nina Kristine Ambro

Kristjansdottir, Kristjana H.

Randen, Eivind

Mæle, Svein

MASTEROPPGAVER I EIENDOMSUTVIKLING OG –FORVALTNING, 2009

[Erfaringsbasert mastergrad – EEU]

Haanes, Terje

Fossdal, Christian

Slåtten, Håvar

Pettersen, Tommy Erling

Østvang, Roger

Svendsen, Brynjulf Brun

Strøm, Silje

Rønning, Carsten Fredrik

MASTEROPPGAVER I URBAN ECOLOGICAL PLANNING, 2009

Tulu, Netsanet Sorri

Kasajja, Peter

Were, Andrew Gilbert

Beyene, Dagnachew Tefera

Shrestha, Pratha

MASTER OF FINE ART 2009

Lina Berglund

Linn Halvorsrød

Lars Haahr Klemmensen

Åsa Larsson

Malin Lennström-Örtwall

Marianne Omdahl

Lars Skjelbreia

Aylin Soyer Tangen

Linn Rebekka Åmo

BACHELOR OF FINE ART 2009

Øyvind Koppang Eriksen

Fredrik Lilland Forgaard

Kjersti Foy

Jarle Kvamme

Ove Kvavik

Simen Engen Larsen

Gunhild Moe

Rune Elgaard Mortensen

Anders Nilsson

Tore Eidebakk Reisch

Charlotte Rostad

Kamilla Skrinde

Sille Storihe

Forside:
Magnar Ulland

Side 3:
Illustrasjon: John Sanden

Side 4:
Foto: Prof. Georg Glaeser, Universität f. angew. Kunst Wien

Side 5:
Foto: Kenneth Stoltz / NTNU

Side 6:
Foto: Mentz Indergaard / NTNU

Side 7:
Foto: Erlend Sunde

Side 8:
Foto: Kenneth Stoltz / NTNU
Foto: Kenneth Stoltz / NTNU
Foto: Kristin Tårnes (stillbilde fra film)

Side 9:
Foto: Kenneth Stoltz / NTNU
Illustrasjon: Ingrid Dyrkorn
Foto: Velux Norge

Side 10:
Foto: Rintala Eggertsson Architects
Foto: Stillbilde fra TV-dokumentar
Foto: Kenneth Stoltz / NTNU

Side 11:
Foto: Fredrik Shetelig / NTNU
Foto: Fredrik Shetelig / NTNU
Foto: Knud Larsen / NTNU

Side 12:
Foto: Kasper Lundgaard
Foto: Eirik Ackermann
Faksimile fra Aust Agder Blad

Side 13:
Foto: Eivind F. Stuevold / Unicon
Foto: Kenneth Stoltz / NTNU
Foto: Elena Avila Serrano og Stefan David Loo

Side 14:
Foto: Kjetil Djuve
Foto: Kjetil Djuve
Skjermdump fra Rogalands avis på nett, www.rogalandsavis.no

Side 15:
Foto: Nina Tveter / NTNU
Stillbilde fra Lars Skjelbreias videoinstallasjon 7 meter
Skjermdump fra www.nrk.no

Side 16:
Foto: www.stavneblokka.blogspot.com
Foto: Solvår Wågø / NTNU

Side 17:
Ill. fra arkitektkonkurranse (ukjent forfatter)
Ill. fra arkitektkonkurranse, forfattere: Albertsen og Øsnes
Foto: Pasi Aalto / NTNU

Side 18:
Faksimile fra Hallingdølen
Foto: Bård Helland

Side 19:
Foto fra Arkitekthjelpen (ukjent fotograf)
Skjermdump fra innslag i TV-Adressa på nett, www.adressa.no/tv
Foto: Thomas Haavi / NTNU

Side 20:
Skjermdump fra Teknisk Ukeblad på nett, www.tu.no
Foto: Trondheim kommune
Foto: Casa Editrice Libria, www.librianet.it

Side 21:
Fra Art Basel (fotograf ukjent)
Foto: Christel Sverre / NTNU
Foto: Ole Tolstad

Side 22:
Foto: Paul Brand
Foto: Prof. Georg Glaeser, Universität f. angew. Kunst Wien
Foto: Christian Larsen Gallery, Stockholm

Side 23:
Foto: Paula Lloveras / NTNU
Faksimile fra Stjørdalens blad på nett, www.bladet.no og www.dagbladet.no

Side 24:
Foto: Kenneth Stoltz / NTNU

Side 26:
Skjermdump fra Stavanger Aftenblad på nett, www.aftenbladet.no
Foto: Kenneth Stoltz / NTNU
Plakat: grafisk design av Ariane Spanier

Side 27:
Foto: Pasi Aalto / NTNU
Foto og projeksjon: Ingvild Kjær Tofte

Side 28:
Foto: Ove Kvavik
Foto: Kenneth Stoltz / NTNU

Side 29:
Skjermdump fra Youtube.com av workshopen Fragment og helhet
Skjermdump fra Youtube.com av Biblioteket for arkitektur/bygg/design

Side 30:
Skjermdump fra www.adressa.no
Skjermdump fra Arkitekturkvelder på Dokkhuset, filmet forelesning, NTNU Open Courseware på iTunes.

Side 31:
Foto: Kenneth Stoltz / NTNU
Skjermdump fra www.ntnu.no/alumni
Foto: Erlend Sunde

Bakside:
Berge Schwebs Bjørlo

